

Yayın ilkeleri, izinler ve abonelik hakkında ayrıntılı bilgi:

E-mail: bilgi@uidergisi.com

Web: www.uidergisi.com

Bağımsızlık Sonrası Gürcistan-Avrupa Birliği İlişkileri

Sanem Özer

Dr, Akdeniz Üniversitesi, Uluslararası
İlişkiler Bölümü

Bu makaleye atıf için: Özer, Sanem, “Bağımsızlık Sonrası Gürcistan-Avrupa Birliği İlişkileri”, *Uluslararası İlişkiler*, Cilt 4, Sayı 15 (Güz 2007), s. 109-148.

Bu makalenin tüm hakları Uluslararası İlişkiler Konseyi Derneği'ne aittir. Önceden yazılı izin alınmadan hiç bir iletişim, kopyalama ya da yayın sistemi kullanılarak yeniden yayımlanamaz, çoğaltılamaz, dağıtılamaz, satılamaz veya herhangi bir şekilde kamunun ücretli/ücretsiz kullanımına sunulamaz. Akademik ve haber amaçlı kısa alıntılar bu kuralın dışındadır.

Aksi belirtilmediği sürece *Uluslararası İlişkiler*'de yayımlanan yazılarda belirtilen fikirler yalnızca yazarına/yazarlarına aittir. UİK Derneğini, editörleri ve diğer yazarları bağlamaz.

Uluslararası İlişkiler Konseyi Derneği | Uluslararası İlişkiler Dergisi

Söğütözü Cad. No. 43, TOBB-ETÜ Binası, Oda No. 364, 06560 Söğütözü | ANKARA

Tel: (312) 2924108 | Faks: (312) 2924325 | Web: www.uidergisi.com | E- Posta: bilgi@uidergisi.com

Bağımsızlık Sonrası Gürcistan- Avrupa Birliği İlişkileri

Sanem ÖZER*

ÖZET

Avrupa Birliği (AB), Sovyetlerin daha uzun vadede beklenen ani yıkılışının yarattığı ilk şaşkınlığı atlatır atlatmaz sınırlarını, eski Sovyet cumhuriyetlerinden oluşan Doğu Avrupa'yı içine alacak şekilde genişletmeye başlamıştır. Karadeniz'in öteki yakasında kalan Güney Kafkasya ülkeleri için ise daha temkinli ve Rusya'nın endişelerini gözönünde bulunduran bir yaklaşım benimsemiştir. Bu nedenle AB-Gürcistan ilişkileri ancak 1999'da Ortaklık ve İşbirliği Anlaşması'nın sunduğu çerçeve sayesinde somutlaşabilmiştir. AB bugün Gürcistan'ın taşıdığı jeostratejik öneminin farkındadır. AB oluşturmaya gayret ettiği Avrupa Güvenlik Mimarisi için de sınırlarını kuşatan bir dost ülkeler kuşağı tasarlamıştır. AB, yumuşak diplomatik "sivil gücü" ve Avrupa Komşuluk Politikası aracılığıyla Gürcistan'ı alternatif enerji kaynakları güzergahı üzerinde "Avrupalılaştırmış", istikrarlı bir ayrıcalıklı ortak olarak yeniden şekillendirmektedir. AB'nin küresel etkinliğini ve küresel enerji pazarında söz sahibi olmasını hedefleyen politikalar Gürcistan'ın Birlik ile bütünleşmesini kaçınılmaz kılmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Avrupa Dış Politikası, Gürcistan, Enerji, Avrupa Komşuluk Politikası, ABD

Georgia-European Union Relations after the Independence

ABSTRACT

As soon as the European Union (EU) overcame the initial shock after the sudden collapse of the Soviets, which was expected in the long term, it began to enlarge its borders to encompass the Eastern Europe consisting of the Former Soviet Republics. However, for the South Caucasian states on the other side of the Black Sea, the EU adopted an approach that is more cautious and taking the considerations of Russia into account. The EU-Georgia relations became solid only in 1999 thanks to the framework provided by the Partnership and Cooperation Agreement. EU, today, is aware of the geostrategic importance of Georgia. The EU has designed a spherical zone of friendly countries encircling its borders for the European Security Architecture it is trying to create, as well. The EU is reshaping Georgia as a "Europeanized", stable and privileged partner on the alternative route of energy resources through its "civic power" and the European Neighbourhood Policy. Policies targeting the global effectiveness of the EU and a role for the EU in the global energy market make the integration of Georgia with the Union unavoidable.

Keywords: European Foreign Policy, Georgia, Energy, European Neighbourhood Policy, USA

* Dr. Sanem ÖZER, Akdeniz Üniversitesi, Uluslararası İlişkiler Bölümü, sanemozer@akdeniz.edu.tr

Giriş

Avrupa Birliği için 1990'lar blok içinde bütünleşme ve Orta Avrupa'yı içine alacak şekilde genişleme çabalarının en yoğun şekilde yaşandığı sancılı bir dönemdir. Eski Yugoslavya'da başlayan iç savaş ise Birliğin tüm bütünleşme çabalarına rağmen Avrupa'nın göbeğinde yaşanan bir çatışma karşısındaki çaresizliğini, ortak karar alma ve hareket etmedeki başarısızlığını ortaya koymuştur. Avrupa Birliği'ni "ekonomik bir dev" ama "siyasi bir cüce" olarak niteleyen gözlemciler Birliğin yetenekleri ile ondan beklenenlerin örtüşmediğini söyleyeceklerdir.

Avrupa Birliği, dağılan Sovyetler'den doğan boşluğu ise siyasi ve ekonomik varlığı ile oldukça başarılı bir şekilde doldurulmuştur. Bu başarısında 1960'lardan 1990'lara kadar sürdürdüğü Orta ve Doğu Avrupa ülkeleri ve Rusya ile yakınlaşma politikasının da payı vardır. Avrupa Birliği bu yoğun ve öncelikli gündemi içerisinde Güney Kafkasya ülkelerine önemli bir yer ayıramamıştır. Gürcistan ise kendi içinde etnik çatışmalarla sarsılmış ve Rusya ile bağlarını koparmaya çalışmaktadır. Avrupa Birliği ve Gürcistan arasında Ortaklık ve İşbirliği Anlaşmasının imzalanması bu şartlar altında ancak 1999 yılında mümkün olacaktır.

Avrupa Birliği ve Gürcistan ilişkileri, değişen küresel konjonktürle birlikte son yıllarda önemli bir gelişme göstermiştir. Avrupa Birliği, Gürcistan için en önemli kredi, mali ve teknik yardım kaynağıdır. Avrupa Birliğinin bölgesel çıkar ve güvenlik algılamaları sonucu Gürcistan, TRACECA ve INOGATE gibi çok önemli projelere dahil edilmiştir. Gürcistan, Avrupa'nın Hazar Havzası enerji kaynaklarına ve Asya pazarlarına açılabileceği bir güzergah üzerinde bulunmaktadır. Avrupa'nın beslediği Kuzey Atlantik enerji kaynakları sınırlıdır. Rusya'nın kontrolündeki doğalgaz ile bir türlü barış ve istikrara kavuşamayan Ortadoğu'nun enerji kaynakları ise Avrupa Birliği için güvenilir değildir.

Avrupa Birliği ve Gürcistan ilişkilerini şekillendiren bir diğer önemli unsur da genişleyen Birliğin sınırlarının Karadeniz'e ulaşmış olmasıdır. Avrupa Birliği, sınırlarını dost ülkelere oluşmuş bir çember ile çerçeveleyerek bölgesel ve sınırötesi güvenlik sağlamaya çalışmaktadır. Avrupa Komşuluk Politikası bu amaçla Birliğin yakın komşularını liberal demokrasi ve serbest Pazar ekonomisinin yerleştiği Avrupa değerleri ve kurumları ile bütünleşmiş ülkelere dönüştürmeyi hedeflemektedir.

Bu çalışma, AB'nin Güney Kafkasya ülkeleri içerisinde özellikle Gürcistan ile ilişkilerin gelişmesinde rol oynayan nedenleri, AB'nin küresel rol oynama hedefi ve güvenlik ve stratejik öncelikleri çerçevesinde incelemektedir. Çalışma, neden Güney Kafkasya'nın son birkaç yıl içerisinde önem sıralamasında Güney Akdeniz Bölgesi ve ülkelerini dahi geride bırakarak yükselişe geçtiği sorusuna yanıt aramaktadır. Çalışmanın üzerinde durduğu bir diğer soru ise Gürcistan'ın aslında Güney Akdeniz ülkeleri düşünülerek geliştirilen Komşuluk Politikası'na neden dahil edildiği ve bu politikanın nasıl işlediğidir. AB dönem başkanı Almanya'nın Güney Kafkasya ülkelerinin yakın zamanda dahil edildiği Komşuluk Politikası içinde Güney Akdeniz ülkelerinden ayrı ve Avrupa ile daha bütünleş-

meci bir başlık altında değerlendirilmesini savunan yaklaşımı gözönünde bulundurularak AB'nin Gürcistan ile ilişkilerinde kullandığı temel araç olan Avrupa Komşuluk Politikası ve hedefleri tartışılacaktır.

Ancak, AB Güney Kafkasya'da yalnız değildir. Bu nedenle, Gürcistan'ın ABD ve Rusya gibi diğer küresel ve bölgesel aktörlerle ilişkileri de önem kazanmakta ve bu çalışma içerisinde Gürcistan'ın dış ilişkilerinin niteliği ve AB-Gürcistan ilişkilerine etkileri incelenmektedir. AB-Gürcistan İlişkilerinin Geleceği başlığı altında, AB'nin "sivil gücü" ve "çatışma önleme" kavramı çerçevesinde Gürcistan'a sunduğu AB ile uyum ve dönüşüm projesinin, Gürcistan'ın sorunlarının çözümü ve AB'nin küresel etkinliği tartışmaları açısından ne ifade ettiğine bakılacaktır. Sonuç kısmında ise AB-Gürcistan ilişkilerinin bugün geldiği nokta ve bölgedeki Rusya ve ABD varlığı gözönünde bulundurulduğu takdirde AB'nin Gürcistan politikasının geleceği değerlendirilmektedir.

Avrupa Birliği'nin Güney Kafkasya İle Örtüşen Stratejik Öncelikleri Ve Güvenlik Algılamaları

Dağılan Sovyetler Birliği ve son bulan Soğuk Savaş ile birlikte iki kutuplu dünyanın göreceli istikrarı da sona erdi. Eski Sovyet cumhuriyetlerinin bağımsızlıklarını ilan etmelerinin hemen ardından patlak veren etnik çatışmalar ve süregelen toprak ihtilafları çözümsüzlüğünü sürdürmektedir. Avrupa'nın hemen yakın çevresini kuşatan ve bağımsızlığını 90'ların başında kazanmış bu ülkeler, demokratik ve çağdaş devletler kurma yolunda kendi içlerinde hayli güç siyasi, ekonomik ve güvenlik sorunları ile boğuşmaktadırlar. Hükümetlerin ulusal otoritelerini tam olarak uygulayamadığı ve ulusal egemenliğin tam anlamıyla sağlanamadığı Balkanlar ve Kafkaslar, Avrupa'nın geçmiş tecrübelerinin de ışığında ciddi endişeler duymasına neden olacak ölçüde büyük riskler taşımaktadır. Köktenci ve terörist faaliyetler, menşeyini aldıkları ülkenin sınırları dışına taşan suç örgütleri ve bunların içine sızdıkları zayıf devlet yapılanması, yozlaşmış ve/veya yetersiz yargı organları, terör ve organize suç örgütlerinin eline geçebilecek kitle imha silahları ve ABD'ye düzenlenen 11 Eylül saldırıları AB'nin güvenlik olgusunu daha ciddi düşünmesine yol açtı.

Genişlemenin yakın ve orta vadede nihai hedefine ulaşmış olması, AB'nin dikkatini küresel bir aktör olma yolunda daha etkin bir dış politika oluşturmaya yönlendirebilmesini sağladı. Avrupa Konseyi'nin de vurguladığı gibi Avrupa Birliği küresel düşünmeye ve bölgesel hareket etmeye ihtiyaç duymaktaydı. Nitekim AB, 11 Eylül'den sonra *Avrupa Tutuklama Emri*'ni ve ABD ile karşılıklı hukuki yardımlaşmayı içeren bir anlaşmayı kabul etti.¹ Böylece AB, silahlan-

¹ "European Arrest Warrant Project", http://www.eurowarrant.net/index.asp?sub_categorie=1, (15 Aralık 2006); "Activities of the European Union, Summaries of Legislation, Judicial Cooperation in Criminal Matters, European Arrest Warrant", <http://europa.eu/scadplus/leg/en/lvb/l33167.htm>, (15 Aralık 2006); "Justice, Freedom and Security High on US-EU Transatlantic Agenda", http://ec.europa.eu/justice_home/fsj/external/usa/fsj_external_usa_en.htm, (15 Aralık 2006); "Extradition and Mutual Legal Assistance", http://ec.europa.eu/comm/external_relations/us/sum06_03/extra.pdf, (15 Aralık 2006).

maya, nükleer silahların yasadışı yollardan edinilmesi ve nakline karşı mücadele verirken, çoktarafli anlaşma rejimlerinin gereğinin de evrensel olarak gözetilmesine destek olacak küresel bir politikayı benimsemiş oldu. Diğer taraftan *Avrupa Güvenlik Stratejisi*, Balkanlar, Afganistan, Güney Asya veya Batı Afrika gibi bölgelerde gelişebilecek silahlanma, terörist şebekeler ağı, devlet kurmadaki başarısızlık ve organize suçun yayılması gibi risklere dikkat çekerek güvenliğin bölgesel boyutuna vurgu yapmaktadır.² *Avrupa Güvenlik Stratejisi* belgesi "küreselleşme çağında dahi coğrafya hala önemlidir" derken AB'nin Avrupa'yı çevreleyen ülke ve bölgelerdeki güvenlik ve istikrara verdiği öneme işaret etmektedir. Avrupa Birliği'ne aday ülkelerin Birlik içerisine alınması ile birlikte Avrupa'nın güvenliğinin artacağı kabul edilmekle birlikte, entegrasyon AB ile sorunlu bölgeler arasındaki mesafeyi de ortadan kaldıracığı değerlendirilmektedir.

Avrupa Birliği güvenlik ve tehdit algılamalarının çeşitlenen ve iç içe geçen boyutunun olduğu kadar kendi olanaklarının da farkındadır. AB, silahlanmanın, bölgesel çatışmaların ve başarız devletlerde yeşerme imkanı bulan organize suç örgütlerinin tabanında yatan siyasi nedenlerle ilgilenmek gereğinin yanısıra, toplum ve devletlerin yeniden inşasına yardım edecek iktisadi araçların, sivil hükümetlerin tekrar işbaşı yapabilmesine imkan sağlayacak sivil kriz yönetiminin, kriz anında devreye girecek insani yardım olanaklarının ve düzeni yeniden sağlayacak askeri araçların önemini de kavramış görünmektedir. Bu nedenle AB, bir kriz gerçekleşmeden önce harekete geçmeye hazır olmak şeklinde açıklanabilecek bir çatışma ve tehdit önleme politikasını benimsemektedir.³

AB'nin tehdit önleme stratejisi, özellikle 11 Eylül'den sonra, uluslararası terörü besleyen radikal sorunların kökenine çözüm getiren politikalar belirlemek olmuştur. AB, Afrika-Karayip-Pasifik ülkelerinden Asya ve Latin Amerika'ya, Akdeniz ülkelerinden Bağımsız Devletler Topluluğu'na ve Balkan ülkelerine varıncaya kadar çok geniş bir coğrafyayı çatışmanın köklerini teşhis eden bir 'kontrol listesi' ile taradıktan sonra oluşturduğu çatışma analizi sayesinde dış yardımın hedefleyeceği çatışma önleyici uygulamaları devreye sokabilmektedir.⁴ Bu politikanın temel prensibi, merkezinde Batı Avrupa'nın yer aldığı ve bu çekirdeği çevreleyen kuşakların Avrupa değerleri, iktisadi ve siyasi örgütlenişleri ile sıkı sıkıya bağlandıkları bir Avrupa Güvenlik Mimarisi oluşturmaktır.

Gürcistan, Avrupa Birliği'ni Doğu Avrupa'dan Güney Akdeniz'e kadar bir yay gibi çevreleyen ve içine tüm Karadeniz havzası ile Türkiye ve Güney Kafkasya'yı alan kuşağın merkezinde yer almaktadır. Gürcistan ve içinde bulunduğu coğ-

² *A Secure Europe in a Better World, European Security Strategy*, Brüksel, European Commission, 12 Aralık 2003, <http://www.consilium.europa.eu/uedocs/cmsUpload/78367.pdf>, (04 Ağustos 2006).

³ *One Year On: the Commission's Conflict Prevention Policy*, Brüksel, European Commission, Mart 2002, http://ec.europa.eu/comm/external_relations/cfsp/cpcm/cp/rep.htm, (16 Aralık 2006).

⁴ Javier Solana, "Leading the fight against the causes of terror", (Interview by David Cronin), *European Voice*, 3-9 Nisan 2003, s.14.

rafya, AB'ye yakınlığı nedeniyle olduğu kadar bu coğrafyada varlığını giderek artan bir biçimde hissettireceği şimdiden anlaşılın Rusya faktörü nedeniyle de AB'nin dış ve güvenlik politikalarında bir köşe taşı olmuştur.

Avrupa Birliği Güney Kafkasya'daki gelişmelere kayıtsız kalamaz. AB'nin bölgeye yönelik ilgisinin ve müdahalesinin işareti, görev yeri Gürcistan'ın başkenti Tiflis olan Güney Kafkasya'dan sorumlu Özel Temsilci Heikki Talvitie'nin 2003 yılında atanmasıdır.⁵ Avrupa Komisyonu, 14 Haziran 2004'te de Gürcistan, Ermenistan ve Azerbaycan'ı Avrupa Komşuluk Politikası'na dahil etmeye karar vermiştir. Avrupa Birliği, değişimin başını çektiği Güney Kafkasya'da bölge ülkelerini daha yakından gözlemlemek, yeniden yapılanmalarını teşvik etmek ve ilişkileri kurumsallaştırmak istemektedir.

Avrupa Birliği ve Gürcistan ilişkileri başlangıcından itibaren ortaklık ve işbirliği çerçevesi içinde bir yeniden yapılandırma ve ülkenin Batılı norm ve standartlara göre uluslararası topluma entegrasyonu üzerine kurulmuştur. Avrupa Birliği'nin Orta ve Doğu Avrupa ülkeleri için güttüğü siyaset şimdi Güney Kafkasya ülkeleri için takip edilmektedir. Gürcistan'ın, Sovyet idaresi altında sonradan edindiği nitelikler dışında esas itibarıyla Avrupalı bir devlet olduğu, komünist dönemden miras kalan niteliklerinden arındığı ölçüde Avrupa'ya yakınlaşacağı, "Avrupalılaşacağı" kabul edilmektedir.

Avrupa Birliği'nin Gürcistan'a sunduğu açılım toplum, siyaset ve iktisadi kurumların Ortaklık ve İşbirliği Anlaşması çerçeve belgesinin ortaya koyduğu hedefler doğrultusunda reformunu öngörmektedir. AB-Gürcistan ilişkilerinin gelişiminin bu hedeflerin gerçekleştirilmesi yolunda katedilen mesafe ve gösterilen iyi niyete bağlı olduğunun her fırsatta dile getirilmesi AB'nin ikili ilişkilerde takip ettiği yumuşak diplomasi ve koşullu yardım politikasını ortaya koymaktadır. ABD'nin hemen her coğrafyada tökezleyen ve çıkmaza giren "önleyici vuruş" politikası göz önüne alırsa AB'nin daha risksiz bir dış siyaset takip ettiği ve küçük adımlarla daha olumlu sonuçlar alabileceği düşünülebilir. Zaten AB'nin de asıl amacı Gürcistan ile ikili ilişkileri derinleştirerek bu küçük ama sorunları büyük ülkenin zaman içinde AB'ye entegrasyonunu sağlamaktır. Güney Kafkasya'yı olduğu kadar bölgeyi kuşatan tüm Avrasya coğrafyasını da içine alan ulaştırma ve boru hatları projeleri de bu entegrasyon planının bir parçasını oluşturmaktadır.

Diğer yandan AB'nin sivil nitelikli politikasının birtakım riskler içerdiği de söylenebilir. Diğer bölge ülkeleri gibi Gürcistan'ın da AB'den beklentileri AB'nin verebileceklerinin ötesinde olabilir. Uzun zamandır donmuş görünen çatışmalar yeniden alevlenebilir. Kamuoyunun, Gül Devrimi ile gelen Saakaşvili iktidarı ile birlikte AB değerlerine ve bu ülke ile olan ilişkilere duyduğu güven ve inanç git-tikçe artan oranda zayıflayabilir. ABD'nin Ortadoğu politikasına paralel olarak Gürcistan'daki askeri varlığını güçlendirme çabası içerisinde olması ve gücünü

⁵ Heikki Talvitie, 2006 yılında son bulan görevini Peter Semneby'e bırakmıştır.

yeniden toplamaya başlayan Rusya'nın arka bahçesinde ABD ile olduğu kadar AB ile de mücadele içerisine girme ihtimali, AB'nin Gürcistan'a karşı takip ettiği "havuç ve sopa politikası" ile başarı sağlamak yerine kendisini çok daha çetrefilli bir güç mücadelesi içerisinde bulmasına neden olabilir.

AB'nin genişleme politikası doğrultusunda Orta ve Doğu Avrupa ülkeleri üzerinden edindiği tecrübenin ve Barselona süreci kapsamında Güney Akdeniz ülkeleri ile sürdürdüğü işbirliği ve ortaklık ilişkilerinin yansımalarını şimdi Gürcistan'da görmek mümkündür.⁶ Gürcistan ile imzalanan Ortaklık ve İşbirliği Anlaşması'nın (OİA) hedefleri arasında, taraflar arasında siyasi ilişkilerin ve diyalogun geliştirilmesi; Gürcistan'ın demokrasininin pekiştirilmesi, ekonomisinin gelişmesi ve piyasa ekonomisine geçişin tamamlanması; taraflar arasında ticaret, yatırım ve uyumlu ticari ilişkilerin geliştirilerek, sürdürülebilir ekonomik kalkınmanın güçlendirilmesi; hukuki, ekonomik, sosyal, mali, sivil, bilimsel, teknolojik ve kültürel işleyiş için bir temel oluşturulması yer almaktadır.⁷ Bunun için de OİA, daha iyi çalışma şartlarından şirketlerin kuruluş ve işleyişine, sınır aşırı hizmet sağlanımından ödemeler ve sermaye, rekabet, endüstriyel ve ticari mülkiyet haklarının korunması, insan hakları ve demokrasi alanında işbirliği, yasadışı eylemler ve göçle mücadelede işbirliği, kültürel ve mali işbirliği gibi pek çok farklı alana varıncaya kadar gayet kapsamlı bir programın ana hatlarını çizmektedir.

AB, Güney Kafkasya'da özellikle de Gürcistan'da demokratik ve siyasi istikrarın sağlanabilmesi için ekonomik şartların iyileşmesini gerekli görmektedir. Gürcistan'ın iktisadi büyümeye imkan sağlayacak iktisadi ve hukuki reformları yaptığı, fiyat istikrarını sağladığı, dünya ekonomisine açılarak küresel finans kurumlarına katıldığı oranda Gürcistan'da ekonomik ve karşılığında demokratik iyileşmenin gerçekleşeceği düşünülmektedir. OİA ile Gürcistan, AB ile karşılıklı bir yükümlülüğün içine girmiştir. OİA içindeki açık bir madde, taraflardan birinin yükümlülüklerini yerine getirmediği takdirde karşı tarafın gerekli yaptırımları/önlemleri alacağını belirtmektedir. Dolayısıyla, AB'nin sunduğu teknik ve mali yardımlar işte bu şart ile sağlanmaktadır.

Avrupa Parlamentosu'nun da AB'nin Güney Kafkasya ile ilişkileri üzerine yaptığı açıklamada belirttiği gibi Gürcistan'ın diğer iki ülke – Ermenistan ve Azerbaycan – ile içinde yer aldığı Güney Kafkasya, Orta Asya'ya açılan bir kapı olduğu kadar AB'nin ortak dış ve güvenlik politikası açısından stratejik olarak

⁶ *European Parliament resolution on the communication from the Commission to the Council and the European Parliament on the European Union's relations with the South Caucasus, under the partnership and cooperation agreements*, COM (1999) 272-C5-0116/1999-1999/2119 (COS). Ayrıca Barcelona Süreci'nin etraflı bir değerlendirmesi için bkz. Bo Huldt, Mats Engman and Elisabeth Davidson (der.), *Euro-Mediterranean Security and the Barcelona Process, Strategic Yearbook 2003*, Swedish National Defence College, 2002.

⁷ PCA with Georgia; OJ L 205, 4.8.1999.

da önemli bir bölgeyi oluşturmaktadır.⁸ Parlamento, açıklamasında ayrıca Avrupa'nın genişlemesinin ardından Güney Kafkasya'nın Avrupa'nın en ucunda Asya ve Avrupa'yı birleştiren anahtar bir rol üstlenebileceğini dile getirmektedir. Türkiye'nin köprü rolünü üstlenme arzusu ve tüm çabalarına rağmen Avrupa Parlamentosu'nun (AP), 1999 tarihinde Güney Kafkasya ülkelerinin iki bölge arasındaki kilit pozisyonunu algılamakta daha istekli ve çabuk olduğu görülmektedir. Nihayetinde AP'nin 1999 yılında yaptığı çağrı karşılıksız kalmamıştır. Avrupa Komisyonu Mart 2005 tarihli resmi tebliğinde Ermenistan, Azerbaycan, Gürcistan, Mısır ve Lübnan için Ülke Raporları'nı sunarken Eylem Planları'nı şekillendirecek görüşmelerin başlamasını tavsiye etmeyi de ihmal etmemiştir. Konsey 16-17 Haziran 2006'da adı geçen ülkelerle Eylem Planları'nın oluşturulması kararını memnuniyetle karşıladığını belirtmiştir. Aslında 2005 yılında yukarıda adı geçen ülkelerle birer Eylem Planı'nın yürürlüğe girmesi öngörülmüş⁹, ancak, bu öngörü Komisyon'un 2006 tarihli Konsey Kararı için Tavsiye Belgesi'nde somutlaştırılmış, AB-Gürcistan Eylem Planı aynen Komisyon'un önerdiği şekliyle kabul edilmiştir.¹⁰ Biraz gecikmeyle de olsa, AB-Gürcistan Eylem Planı'nın imzalanması 2006 Ekim ayı içerisinde mümkün olmuştur.

Avrupa Parlamentosu 1999 yılında aldığı aynı kararında bölgede ve civarında enerji kaynaklarının çıkarılması ve ulaştırılmasını en büyük jeopolitik faktör olarak tanımlamaktadır.¹¹ Ulaşım, taşımacılık ve enerji AB'nin çatışma önleme politikasının da odağındadır. Hazar ve çevresinde çıkan doğal gaz ve petrolün güvenli şekilde Avrupa pazarına erişebilmesi ve takip ettiği güzergahın Rusya'dan bağımsız olması AB'nin dış ve güvenlik politikasının hem amacı hem de aracı durumundadır. Komisyon, enerji arzının güvenliğini değerlendirdiği Yeşil Kitap'tan bu yana Hazar Havzası'nın barındırdığı geniş petrol ve gaz rezervlerinin Avrupa'daki enerji arzının güvenliğine yapacağı katkıyı sık sık dile getirmektedir.¹² Komisyon Hazar gazı ve petrolü için geliştirilecek güvenli ihraç rotalarının, sadece AB'nin enerji talebinin güvenliğini sağlamakla kalmayacağını aynı zamanda Hazar Bölgesi'nin iktisadi olduğu kadar sosyal ve siyasi gelişimine de katkıda bulunacağını ifade etmektedir.

⁸ *European Parliament Resolution on the communication.*

⁹ *16/17 December 2004 Presidency Conclusions*, Brüksel, Council of the European Union, 1 Şubat 2005.

¹⁰ *Green Paper: Towards a European Strategy for Security of Energy Supply*, Brüksel, 29 Kasım 2000, Document COM (2000); *Proposal for a Council Decision*, Brüksel, Commission of the European Communities, 24.10.2006, COM (2006) 623 Final, http://ec.europa.eu/world/enp/pdf/action_plans/georgia_com_proposal_enp_ap_2006_en.pdf, (15 Aralık 2006); *EU/Georgia Action Plan (Final)*, http://ec.europa.eu/world/enp/pdf/action_plans/georgia_enp_ap_final_en.pdf, (15 Aralık 2006).

¹¹ *European Parliament Resolution on the communication.*

¹² *Communication from the Commission to the Council and the European Parliament on the Development of Energy Policy for the Enlarged European Union, Its Neighbours and Partner Countries*, Brüksel, Commission of the European Communities, COM (2003) 262 final, (13 Mayıs 2003).

AB stratejik ortak olarak nitelendirdiği Rusya'ya karşı seçeneklerini çoğaltmaya çalışmakta ve doğal gazın İran ve Türkiye üzerinden de naklinin düşünülmesi gerektiğini dile getirmektedir.¹³ Özellikle Rusya'nın 2006 kışında Ukrayna'ya sağladığı doğalgazı kısmasının yarattığı kaygı Rusya'ya alternatif enerji kaynaklarının geliştirilmesi konusunda AB'yi yeni önlemler almaya itmiştir.¹⁴ Bakü-Tiflis-Ceyhan (BTC) hattı 2006 yılında ilk petrolü Akdeniz'e indirmeyi başarmıştır. BTC İran seçeneğinden daha isabetli bir tercih olmakla birlikte Komisyon'un tavsiyesi Yeşil Kitap'ta da görüldüğü gibi, AB'nin dünya enerji pazarında daha etkin bir söz alma arzusunu yansıtmaması açısından değerlendirilmelidir. AB, genişleme ile artan tabii enerji kaynakları ihtiyacını göz önünde bulundurduğu gibi, artık coğrafi açıdan daha yakın olduğu ve ortaklık ilişkileri ile diyalogu geliştirdiği komşularının nakil hatları üzerindeki konumlanışlarından da istifade etmek istemektedir.

Hazar enerji kaynaklarının Avrupa ve Asya pazarlarına erişimi TACIS (Bağımsız Devletler Topluluğu'na Teknik Yardım) projeleri ile birlikte AB ve Gürcistan arasında yürütülen kalkınma ve işbirliği programlarının başat ögesidir. Ortaklık ve İşbirliği Anlaşmaları'nın temel mali aracı da olan TACIS, Gürcistan'ı TRACECA (Kafkasya-Asya-Avrupa Ulaşım Koridoru), INOGATE (Avrupa Petrol ve Doğalgaz Uluslararası Ulaşımı) ve Güney Kafkasya için Bölgesel Çevre Merkezi gibi TACIS bölgesel programlarına dahil etmektedir.¹⁵

AB 1994 yılında eski İpek Yolu'nu izleyen bir ulaştırma ve haberleşme projesi olan TRACECA'yı yürürlüğe koymuştur. Bu projeye göre, Rusya Avrupa'ya kapılarını kapasa dahi TRACECA projesi kapsamında oluşturulan Avrasya taşımacılık koridoru, Doğu ve Batı arasında stratejik bir yaşam hattı oluşturacaktır. Avrasya koridoru malları feribot ile önce Güney Kafkasya'ya, daha sonra Orta Asya cumhuriyetleri üzerinden Druzba-Tianjin demiryolu ile Çin'in doğusundaki limanlara ulaştıracaktır. Gürcistan, deniz limanları ile İpek Yolu'nun Karadeniz'de ilk durağı olmaktadır.¹⁶ INOGATE bu ulaşım ve taşımacılık hattının enerji ayağıdır. INOGATE programı ile AB petrol ve doğalgaz boruhattı sistemle-

¹³ Avrupa Birliği-Rusya ilişkileri için bkz. Erhan Büyükkakıncı, "Avrupa Birliği-Rusya Federasyonu İlişkilerinde Güvenlik Sorunsalı", Beril Dedeoğlu (der.), *Dünden Bugüne Avrupa Birliği*, İstanbul, Boyut Kitapları, Ekim 2003, s.329-361.

¹⁴ "Ukraine Gas Row Hits EU Supplies", *BBC News*, 1 January 2006, <http://news.bbc.co.uk/2/hi/europe/4573572.stm>, (19 Mart 2007).

¹⁵ "The EU's Relations with Georgia", http://ec.europa.eu/comm/external_relations/georgia/intro/index.htm, (15 Aralık 2006); "The Key Issues Addressed by TRACECA", *The Traceca Website*, <http://www.traceca-org.org/default.php?l=en>, (15 Aralık 2006); ayrıca bkz. Mahmut Niyazi Sezgin, "Güney Kafkasya'da Ulaştırma ve Jeostrateji", *Stratejik Analiz*, Cilt 2, No 25, Mayıs 2002, s.42-43; *INOGATE Brochure:1996-2000*, <http://www.inogate.org/inogate/en/resources/publications>, (15/12/2006); *The European Union's Oil Supply*, 4 Ekim 2000, http://ec.europa.eu/energy/oil/doc/2000_10_oil_supply_en.pdf, (15 Aralık 2006).

¹⁶ Archil Gegeshidze, "The New Silk Road: A Georgian Perspective", *Perceptions*, Cilt 5, No 2, Haziran-Ağustos 2000, s.132-140.

rinin bölgesel entegrasyonunu sağlayacak ve doğal kaynakların Avrupa'da gelişmekte olan ithalat pazarlarına güvenilir ve kesintisiz akışını sağlayacaktır. Avrupa enerji arzının güvenliğini sağlamayı amaçlayan INOGATE 1992'de bu yana önemli mesafe katetmiştir. INOGATE programı kapsamında Gürcistan ve Türkiye Hazar doğal gaz rezervlerinin Akdeniz Bölgesi ve Avrupa ile büyük boru hattı projeleri aracılığıyla birbirine eklenmesine büyük önem vermektedir. AB, INOGATE programını enerji kaynaklarını çeşitlendirmek için Hazar Havzası ve Güney Akdeniz'de hükümetlerin enerji endüstrisine yönelik davranışlarını düzenleyerek kontrol edebileceği bir hukuki araç olarak görmektedir.¹⁷ Bu sebeple INOGATE ve TRACECA projeleri bölgesel işbirliğinin ve güvenliğin gelişmesine katkıda bulunacak şekilde tasarlanmaktadır.

AB'nin Gürcistan ile İlişkilerinde Kullandığı Araçlar ve Nitelikleri

Avrupa Birliği ve Gürcistan arasında ilk diplomatik ilişkileri 21 Aralık 1992'de başlamasına rağmen sağlıklı işleyen bir devlet mekanizması ve piyasa ekonomisi oluşturmak hiç de kolay olmamıştır. Kıt kaynakların seferber edildiği savaş halinin yanısıra Sovyet döneminden adeta miras kalan hantal bürokrasi, sağlıklı işlemeyen adalet mekanizması, yaygın bir yolsuzluk ağı, çeşitlilik gösteremeyen ve belli başlı sektörlerle sınırlı kalan ekonomi, eskimiş altyapı ve ulaşım ağı, devletin üzerinde tam bir idare sağlayamadığı disiplinsiz bir ordu, yasadışı terör ve kaçakçılık örgütlerinin cirit attığı ama güvenlik güçlerinin hakim olamadığı Pankisi Vadisi gibi bölgeler Gürcistan'ı uzun yıllar uğraştırmakta ve dış yardıma dayalı kalkınmaya bağımlı kılmaktadır.

Ayrılkçı Güney Osetya ve Abhazya ile süren çatışma hem yerinden ettiği onbinlerce mültecinin sebep olduğu ekonomik bunalımı sürdürmekte, hem de demokratikleşmenin önünde bir engel oluşturmaktadır.¹⁸ Gürcistan'ın hali hazırdaki iktisadi, siyasi ve askeri olanakları ile tüm bu sorunların tek başına üstesinden gelmesi mümkün görünmemektedir. Başarısızlıkla sonuçlanan askeri müdahalelerin yarattığı hayal kırıklığı bugün dış yardımlar ve BTC boru hattı gibi ortak enerji projelerinin getireceği karlılık ile giderilmeye çalışılmaktadır.

Gürcistan'ın olduğu kadar Batı Avrupa'nın da yaklaşımı, kendi içinde sosyo-ekonomik sorunlarını halletmiş bir Gürcistan'ın Güney Osetya ve Abhazya sorununun çözümünde daha etkili olabileceği yönündedir. Gürcistan, daha güçlü ve varlıklı olacağı bir gelecekte tercihen barışçı bir çözümün yanısıra askeri bir müdahale ihtimalini de göz ardı etmezken AB, Gürcistan'ın sorunlarına barışçı çözüm yolları bulmasını desteklemektedir. Gürcistan Devlet Başkanı Mikhael

¹⁷ Keith Fisher, "A Meeting of Blood and Oil: The Balkan Factor in Western Energy Security", *Journal of Southern Europe and the Balkans*, Cilt 4, No 1, Mayıs 2002, s.75-89, <http://www.flyingfish.org.uk/articles/balkan/pipelines.htm>, (15 Aralık 2006).

¹⁸ Edmund Herzig, "The New Caucasus: Armenia, Azerbaijan and Georgia", *Chatham House Papers*, Londra, The Royal Institute of International Affairs, 1999; Gary K. Bertsch et al., *Crossroads and Conflicts, Security and Foreign Policy in the Caucasus and Central Asia*, New York, Routledge, 2000.

Saakaşvili'nin de hesaplarını ayrılıkçı bölgelerdeki sosyo-ekonomik koşullarla gelişecek genel hoşnutsuzluk ve Gürcistan ile birleşmenin cazip kılınması üzerine yaptığı görülmektedir. Saakaşvili kendisini iktidara taşıyan şartlar ve Gül Devrimi'nden ders çıkardığı gibi benzer koşullar Güney Osetya ve Abhazya'da olduğu takdirde bu bölgelerin Acaristan örneğini takip edebileceklerini dilegetirmektedir.¹⁹ Her durumda Gürcistan'ın önceliğinin gerekli reformları yaparak, ekonomik açıdan toparlanmak olduğu görülmektedir. Ancak, Gürcistan'ın Saakaşvili idaresinde Rusya ve ayrılıkçı bölgelere yönelik politik söyleminin her geçen yıl sertleşerek daha tehditkar bir hal alması da gözden kaçmamaktadır.

AB Gürcistan'a ekonomik yardımı ilk olarak 1993 yılında yapmıştır. Bu yardımın mali, insani ve teknik olmak üzere üç boyutu vardır. İnsani yardım, o sene yaşanan olumsuz hava koşullarının da etkisi ile çoğunlukla yiyecek yardımı şeklindedir. 5 Ocak 1996 tarihinde imzalanan geçici anlaşma ile birlikte gümrük mevzularında işbirliği başlamış ve ardından 22 Nisan 1996 tarihinde AB ve Gürcistan arasında Ortaklık ve İşbirliği Anlaşması imzalanmıştır. Bu anlaşma ancak 1 Temmuz 1999 tarihinde yürürlüğe girebilmiştir. 1999'da AB ve Gürcistan arasındaki siyasi diyalogun geliştirilmeye çalışıldığı görülmektedir. AB-Gürcistan İşbirliği Konseyi'nin ilk toplantısı Luxemburg'da yapılmıştır. 22 Haziran'da ise Luxemburg'da bu sefer "Kafkasya Zirvesi" düzenlenmiştir. Yapılan ortak açıklamada Kafkas ülkelerine AB'nin aktif yardımı ile bölgesel işbirliğini geliştirme, böylece bölgede istikrar ve güvenliği güçlendirme çağrısı yapılmıştır.²⁰

AB'nin bölgeye ve Gürcistan'a yönelik politikasının Ortak Dış ve Güvenlik Politikası'na paralel olarak gelişme gösterdiği anlaşılmaktadır. 4 Temmuz 2003'te 2006 yılına kadar görev alacak olan Finli diplomat Heiki Talvitie Özel Temsilci olarak atanmış, daha sonra görevini yine bir başka Kuzey Avrupalı'ya, İsveçli Diplomat Peter Semneby'e devretmiştir. Yine de Avrupa Komisyonu'nun, AB'nin reform ve kalkınmaya dönük koşullu yardım politikası sebebiyle AB-Gürcistan ilişkilerinde oldukça ağırlıklı bir yer tuttuğu görülmektedir.

Rusya'da yaşanan 1998 Ağustos kriziyle sarsılan Gürcistan ekonomisi 1998'den sonra ihracat sayesinde toparlanmaya başlamıştır. BTC boru hattı in-

¹⁹ Acaristan'da en son yapılan tartışmalı seçimlerin ardından içerde ve dışarda baskılara daha fazla dayanamayan Aslan Abaşidze bir derebeylik gibi yönettiği Acaristan'ı terkederek Rusya Federasyonu'na sığındı. Saakaşvili Acaristan'ı sorunsuz şekilde tekrar Gürcistan'a bağladı. Abaşidze ayrılığı savunmamakla birlikte Acaristan'ı Tiflis'ten tamamen bağımsız yönetiyor, sınırların dahi korunmasını Tiflis'ten bağımsız kendi silah gücü ile yapmayı savunuyordu. "Georgia: Popular Protest Topples Adjarian Leader", *Eurasia Insight*, 05 Mayıs 2004; "Adjarian Leader's Exit Allows Georgia to Avert Crisis", *RFE/RL*, 05 Mayıs 2005, <http://www.rferl.org/featuresarticle/2004/5/F992576D-7AE8-4F0C-B638-9274126F2036.html>, (15 Aralık 2006); Antoine Blua, "Georgian Leader Gives Ultimatum to Adjaria", A Eurasia NET Post from RFE/RL, *EURASIA-NET.org*, 05 Mart 2004, <http://www.eurasianet.org/departments/insight/articles/pp050304.shtml>, (15 Aralık 2006).

²⁰ Gürcistan Cumhuriyeti, Dışişleri Bakanlığı resmi internet sitesi, http://www.mfa.gov.ge/index.php?lang_id=ENG&sec_id=33&info_id=1877, (04 Ağustos 2006).

saati 2003 yılı Gayri Safi Yurtiçi Hasıla'daki (GSYİH) artışı sağlamıştır. Reel yıllık GSYİH 2002 yılında % 5 artış gösterirken, 2003'te bu artış % 8.6'ya yükselmiştir.²¹ GSYİH'ta inşaatın payı % 33 ile ilk sırada gelmektedir.²² BTC boru hattı inşaatı ve inşaat sektöründeki güçlü büyümeye ek olarak Gürcistan Ulusal Bankası'nın sağduyulu para politikası, parada sağlanan istikrar, enflasyon hedeflerinin tutması, ekonomideki olumlu gelişmelerin sebebidir. 2003-2004 yıllarında enflasyondaki artış % 6'yi geçmemiştir.²³

Ancak 2003'te kayıt dışı ekonomi hala bir sorun olmayı sürdürmektedir. Devletin de aktif katılımının olduğu kayıt dışı ekonomi Gürcistan'ın GSYİH'nin % 66'sını oluşturmaktadır. 2000 yılında % 80'e ulaşan kaçak petrol tüketimi halen Gürcistan'ın genel ekonomik güvenirliliğini kötü etkilemeye devam etmektedir.²⁴ Vergi toplamakta yaşanan güçlük, usulsüzlükler, ve devletin kayıt dışı ekonomiye katkısı şeklinde kendini gösteren rüşvet, ekonomik hedeflerin tutturulmasını güçleştirmektedir. 2003 yılında vergi gelirleri GSYİH'nin ancak % 15'i oranındadır.²⁵ Bu oran, Bağımsız Devletler Topluluğu içerisindeki en düşük orandır.²⁶ Vergi ve gümrük memurlarının usulsüzlükleri, emniyeti tam sağlanamamış sınırlar üzerinden yapılan kaçakçılık ve çatışma bölgeleri, vergi toplanmasını güçleştirmektedir. Buna rağmen 2004'ün ilk yarısında toplanan vergi 2003'e oranla %37 artmıştır. 2003 yılı bütçe açığı 95 milyon Dolar civarındadır.²⁷

²¹ *Foreign and Commonwealth Office Country Profiles: Georgia*, <http://www.fco.gov.uk/servlet/Servlet?pagename=OpenMarket/Xcelerate/ShowPage&c=Page&cid=1007029394365&a=KCountryProfile&aid=1019233890630>, (04 Mart 2006). 2004 yılında GSYH'da ki artış yüzde 5.9 civarında olurken, 2005'te bu artış yüzde 9.3'e ulaşmıştır. 2006'nın ilk yarısında GSYH'daki reel büyümenin petrol ve doğalgaz boru hatlarının inşaatına bağlı olarak yüzde 7.8 artması beklenmektedir. Bkz. *Document of the European Bank for Reconstruction and Development Strategy for Georgia, as approved by the Board Directors at its meeting on 21 November 2006*, EBRD, <http://www.ebrd.com/about/strategy/country/georgia/strategy.pdf>, (04 Mart 2007).

²² Ibid.

²³ *Georgia Strategy Overview*, EBRD, <http://www.ebrd.com/about/strategy/country/georgia/index.htm>, (04 Mart 2007).

²⁴ Stier'in aktardığı bilgiye göre 2002 yılında geniş çapta özelleştirilmiş olan petrol sanayisinden toplanabilen vergi yüzde 20'yi geçmemektedir. Ken Stier, "Report Details Failures in Georgian Petroleum Tax Collection", *Eurasianet.org*, 12 Şubat 2002, <http://www.eurasianet.org/departments/business/articles/eav120202.shtml>, (19 Şubat 2002).

²⁵ *Country Strategy Paper 2003-2006, Tacis National Indicative Programme 2004-2006, Georgia, Adopted by the European Commission on 23 September 2003*, Brüksel, COM, 2003.

²⁶ David L. Phillips, "Stability, Security and Sovereignty in the Republic of Georgia", *USA: Council on Foreign Relations*, 15 Ocak 2004, s.12, <http://www.cfr.org/content/publications/attachments/Georgia.pdf>, (19 Mart 2007).

²⁷ David Darchiashvili, "Georgian Security Problems and Policies", Dov Lynch et al. (der.), "The South Caucasus: A Challenge for the EU", *Chaillot Papers*, No 65, Paris, ISS, Aralık 2003.

Avrupa Komisyonu'nun 1992'den 2004 kadar Gürcistan'a sağladığı yardım 420 milyon Avro'ya ulaşmıştır.²⁸ Bilhassa Tarımsal Yönlendirme ve Garanti Fonu (EAGGF) aracılığı ile düzenlenen Avrupa Topluluğu İnsani Ofisi (ECHO) ve Gıda Yardımı operasyonlarıyla sağlanan insani yardımın miktarı 160 milyon Avro tutarındadır. TACIS'in sunduğu ulusal ödenekler 110 milyon Avro'nun üzerine çıkarken, Gıda Güvenliği Programı 70 milyon Avro'yu geçen bağışta bulunmuştur.²⁹ TACIS programı Gürcistan'ın bağımsızlığından beri serbest piyasa ekonomisine geçişine, Dünya Ticaret Örgütü'ne üyeliğine ve Gürcistan yasalarının AB'ye uyumuna destek vermektedir.

Gıda Güvenliği Programı'nın sağladığı bütçe yardımının genel amacı hükümetlerin yapısal düzenlemelere ve Yoksulluğu Azaltma Stratejisi Belgeleri'nin uygulamalarına yardımcı olmaktır. Hali hazırda Avrupa Komisyonu Gıda Güvenliği programı, Komisyon'un 1996'dan beri yoksulluğu azaltmak için başvurduğu temel araçlardan biridir. Program aynı zamanda Komisyon'un bütçe yardımı aracılığıyla Gürcistan Hükümeti'nin politika geliştirme ve uygulama kapasitesini doğrudan destekleyen tek araçtır. Avrupa Komisyonu Delegasyonu'nun aktardığı bilgiye göre 2005/2006 yılı Gıda Güvenliği Programı'nın sahip olduğu 20 milyon Avro'luk bütçenin 1 milyon Avro'su teknik yardım için ayrılırken geri kalan 19 milyon Avro doğrudan bütçe yardımı yani bağış şeklinde sarfedilecektir.³⁰ Yine 2005/2006 yılı Gıda Güvenliği Programı da Gürcistan Hükümeti'ne devlet programlarının ve özellikle tarım ve sosyal koruma gibi kilit sektörlerdeki hizmetlerin tasarımı, idaresini, dağıtımını ve etkinliğini geliştirmeye destek vermektedir. Gıda Güvenliği Programı'nın desteklediği reform alanları içine gıda güvenliği ve yoksullukla mücadele politikası, gıda güvenliği enformasyon sistemi, kamu finansmanı/kamu harcamaları idaresi ve sosyal yardım/koruma reformu girmektedir. Kamu finansmanı/harcamaları idaresi başlığı altında desteklenen reform, program bütçelemesini, orta vadede harcama çerçevesini ve mali idare sistemini kapsamaktadır. Tarım Bakanlığı'nın yeniden yapılandırılması programı ve devletin temel tarım hizmetleri olan sulama, veterinerlik ve bitki koruma sektörü içerisinde yeniden tanımlanması da bu reform sahasına dahildir.³¹

Avrupa Birliği'nin insani yardım bürosu olan ECHO 1993-2003 yılları arasında Gürcistan'a 91.35 milyon Avro tutarında yardım sağlamıştır.³² 1993 yılı iti-

²⁸ *Commission Staff Working Paper, Annex to: "European Neighbourhood Policy" Country Report Georgia, COM (2005) 72 final*, http://europa.eu.int/comm/world/enp/pdf/country/georgia_cr_0503.pdf, (04 Ağustos 2006).

²⁹ *EU Cooperation with Georgia*, The European Commission's Delegation, http://www.delgeo.cec.eu.int/en/eu_and_georgia/cooperation.html, (04 Ağustos 2006).

³⁰ *Food Security Programme*, The European Commission's Delegation, <http://www.delgeo.ec.europa.eu/en/programmes/food.html>, (04 Ağustos 2006).

³¹ *Ibid.*

³² *ECHO-European Union Humanitarian Office*, The European Commission's Delegation, <http://www.delgeo.ec.europa.eu/en/programmes/echo.html>, (04 Ağustos 2006).

barıyla ECHO, sivil savaşın ve Sovyetler Birliği'nin dağılışının olumsuz sonuçlarını gidermeye yönelik acil yardımı hedef almıştır. 1996'dan itibaren ECHO Güney Kafkasya'daki acil durum sonrası programından çekilmeye başlamış ve bu program 2000 yılında son bulmuştur. 1999'da 1998 Rusya krizinin etkilerini hafifletmeye yönelik ek bir bütçe ayrılmıştır.³³ ECHO, 2000 ve 2001 yıllarında Gürcistan'daki kuraklığın olumsuz sonuçlarını karşılamak üzere toplamda 3.6 milyon Avro'luk bir katkıda bulunmuştur. 2002 yılında bu müdahale de son bir 700.000 Avro'luk katkı ile son bulmuştur. Ancak Batı Gürcistan'da bilhassa Abhazya'da süren insani yardım ihtiyacını gözönünde bulundurarak ECHO, Aralık 2002'de yürürlükteki projelere 1.3 milyon Avro'luk yeni bir tahsisatta bulunmaya karar vermiştir. ECHO'nun 2003'de Abhazya ve geri kalan Batı Gürcistan nüfusunun en muhtaç diliminin temel gıda ihtiyaçlarını karşılamak üzere tahsis ettiği miktar 2.2 milyon Avro tutarındadır. ECHO'nun 2003 programına Uluslararası Kızılhaç Örgütü ve İspanya da destek vermiştir.³⁴

Avrupa Komisyonu'nun AB-Gürcistan ilişkileri kapsamında kullandığı bir başka önemli araç da Makro Mali Yardım'dır. Makro Mali Yardım'ın amacı 1990'da tasarlandığı üzere Orta ve Doğu Avrupa ülkelerinin ekonomik ve yapısal reform çabalarına destek vermektir. IMF ve Dünya Bankası ile koordinasyon halinde yürütülmekte olan Makro Mali Yardım Orta ve Doğu Avrupa ülkelerinde denenmiş pek çok uygulamanın ve programın olduğu gibi, Güney Kafkasya ülkeleri ile ilişkilerde de kullanılmaktadır. Makro Mali Yardım, Gürcistan'ın borç yükünü azaltma stratejisine ve IMF şartlarını karşılamasına katkıda bulunmak üzere düşünülmüştür. Gürcistan Temmuz 1998'de Avrupa Birliği'ne olan borçlarından kalan 131 milyon Avro'yu kapattıktan sonra yeni bir yardım paketinden istifade etme imkanı bulmuştur. 1998-2004 yıllarını kapsayacak şekilde açılan bu yeni yardım paketi 110 milyon Avroluk bir kredi ve toplamda 65 milyon Avro'luk bir bağış içermektedir. Gürcistan'ın Avrupa Komisyonu'na kalan borcu ise 92 milyon Avro'dur.³⁵

Avrupa Parlamentosu'nun teşebbüsüyle 1994 yılında oluşturulan Demokrasi ve İnsan Hakları İçin Avrupa Girişimi (EIDHR – European Initiative for Democracy and Human Rights) tüm dünyada AB üyesi olmayan ülkelerde demokrasi ve insan haklarını destekleyip geliştiren bir programdır. Her yıl bu bütçe başlığı altında 100 milyon Avro ayrılmaktadır. Avrupa Komisyonu'nun idaresindeki EIDHR, çatışmayı önleme alanında da AB'nin Ortak Dış ve Güvenlik Politikası'nın amaçlarına önemli katkıda bulunmaktadır. EIDHR'nin üzerinde dur-

³³ *Document of the European Bank for Reconstruction and Development Strategy for Georgia, as approved by the Board Directors at its meeting on 21 November 2006*, EBRD, EBRD,s.51, <http://www.ebrd.com/about/strategy/country/georgia/strategy.pdf>, (04 Mart 2007).

³⁴ ECHO.

³⁵ *Macro-Financial Assistance*, The European Commission's Delegation, <http://www.delgeo.ec.europa.eu/en/programmes/mfa.html>, (04 Ağustos 2006).

duğu 29 ülkeden biri olan Gürcistan'da 2005-2006 yılı için iki kampanya sürdürölmektedir. Bunlar, *Bir İnsan Hakları Kültürünün Teşviki ve Demokrasi Sürecinin İlerletilmesi* başlıklı kampanyalardır. Komisyon AB'nin bu alanlardaki stratejilerini hayata geçirmek için pekçok projeye destek vermektedir. Bu projeler uluslararası organizasyonlarca hayata geçirilebileceği gibi uluslararası ve yerel sivil toplum örgütleri tarafından geliştirilen projeler de olabilir. EIDHR programı aracılığıyla Gürcistan'a 2005-2006 yılı için yıllık yaklaşık 1 milyon Avro'luk destek verilmiştir. EIDHR'nin 2005-2006 yılında fon sağladığı projeler, sivil toplumun geliştirilmesi; adli reformlar; Gürcistan'ın güvenliğinin desteklenmesi; iç çatışmaların sona erdirilmesi; Abhazya ve Güney Osetya'da Tskhinvali bölgesinde rehabilitasyonun sağlanması; Gürcistan'ın sınır korumalarına ve Gürcistan-Oset Birleşik Kontrol Komisyonu'na destek sağlanması gibi alanları kapsamaktadır.³⁶ EIDHR'nin fon sağladığı başlıklar içerisinde AB'nin doğrudan müdahil olmak istemediği ama çatışma ve güvenliği ilgilendiren konular dikkati çekmektedir.

Avrupa Komisyonu Güney Osetya ve Abhazya'ya yapılan en büyük miktardaki bağış ve yardımın sahibidir.³⁷ Komisyon, Abhazya veya Güney Osetya'da süren çatışmaların çözümü ve önlenmesi çabalarına siyasi bir taraf olarak dahil olmayı tercih etmemektedir. Bunun yerine çeşitli ekonomik rehabilitasyon ve güven artırıcı eylemlere, çatışmadan etkilenen nüfusların yaşam koşullarını iyileştiren ve yerinden edilen kişilerin geri dönüşü için gerekli şartları sağlayan projelere destek vermektedir.

Abhazya'da çatışmadan en çok zarar gören Gali, Oçamçıra ve Tkarçal bölgeleri ve ateşkes hattının Gürcistan tarafında kalan Zugdidi bölgesi Aralık 2005'ten itibaren ekonomik rehabilitasyon programı ile 3.96 milyon Avro'luk bir tahsisten yararlanmaya başlamıştır. Yine Komisyon Haziran 2005'den itibaren EIDHR programı dahilinde "incinmeye açık insanlar ve azınlıkların insan haklarının korunması" ve "mahkeme davalarının gözlemlenmesiyle Abhazya'da adli çalışanların eğitimi" olmak üzere iki mikro projeye 200 bin Avro vermiştir. Komisyonun doğrudan çatışma sahası dışında kalan Abhazya'nın diğer bütün bölgelerini hedef alan 'Sorumluluđu Dağıtılmış İşbirliği' girişimi, çatışma bölgelerinde uygulanan rehabilitasyon ve güven artırıcı çalışmaların daha geniş bir coğrafyaya yayılmasını sağlamayı planlamakta ve bunun için Ocak/Şubat 2006'da başlayan programa 950 bin Avro ayırmaktadır. ECHO'nun Ekim 2005'de başlayan İnsani Yardım programı için ise 1.1 milyon Avro tahsis edilmiştir.

³⁶ *European Initiative for Democracy and Human Rights (EIDHR)*, The European Commission's Delegation, <http://www.delgeo.ec.europa.eu/en/programmes/europeaninit.html>, (04 Ağustos 2006).

³⁷ *Overview of European Commission Assistance in Abkhazia and South Ossetia*, The European Commission's Delegation, <http://www.delgeo.ec.europa.eu/en/programmes/rehabilitation.html>, (04 Ağustos 2006).

Avrupa Komisyonu, 1998'den beri Gürcistan Hükümeti'nin Gürcü-Oset çatışmasına son vermek için gösterdiği çabaya destek sağlamak amacıyla Güney Osetya'da ekonomik rehabilitasyon programlarına destek vermektedir. Bu amaçla bugüne kadar yapılan toplam bağış 7.5 milyon Avro'yu bulmaktadır. Komisyon'un rehabilitasyon programları yerel ve geri dönen nüfusun yaşam koşullarını iyileştirmeyi ve bölgedeki ekonomik işleyişin yeniden başlamasını öngörmektedir. Hali hazırda devam eden bir başka yardım başlığı ise Komisyon'un 150 bin Avro ile destek olduğu Güney Osetya Birleşik Kontrol Komisyonu'dur. Komisyonun işleyişini Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Örgütü (AGİT) takip ederken, Güney Osetya, Gürcistan, Rusya ve Kuzey Osetya'nın oluşturduğu komisyon için AB, AGİT'e bağışta bulunmuştur.

Üçüncü bir güven artırıcı çalışma da Avrupa Komisyonu'nun krizlere etkili ve esnek biçimde yanıt verebilmek üzere kullandığı önemli bir aracı olan Acil Müdahale Mekanizması (*Rapid Reaction Mechanism-RRM*)'dir. Acil Müdahale Mekanizması AB'ye, üçüncü ülkelerdeki kriz durumlarına müdahale için gerekli parayı çok kısa zamanda harekete geçirerek kullanma imkanı vermektedir. AB'nin sivil gücünü geliştirmek üzere tasarlanan bu araç, siyasi krizlerin dengelenmesini; barış ve arabuluculuk girişimlerini; çatışma sonrası yeniden yapılanmayı; yüksek kademe siyasi danışmanlığı ve uluslararası kredi kurumlarını hedefleyen eylemler için gerekli fonu sağlamaktadır.³⁸ RRM'nin faaliyetleri için sağlanan bütçeye bir üst sınır getirilmemiş; ancak, operasyonlar altı ayla sınırlı tutulmuştur. Kasım 2003'de meydana gelen Gül Devrimi'nden sonra AB Gürcistan'daki bu "sivil darbeye" "olumlu" yanıt vermekte gecikmemiş ve 4 Ocak'da gerçekleşen başkanlık seçimiyle 28 Mart'da tekrarlanan parlamento seçimleri için Gürcistan'a RRM'den 2 milyon Avro sağlamıştır. Ayrıca, RRM kapsamında Şubat-Temmuz 2005'de Uluslararası Stratejik Çalışmalar Enstitüsünün (*International Institute for Strategic Studies-IISS*) sürdürdüğü güven artırıcı projeye 155 bin Avro verilmiştir. Proje, Gürcistan ve Güney Osetya arasında siyasi diyalog ve güven oluşturarak taraflar arasında nihai bir siyasi uzlaşma için gerekli zemine katkıda bulunmayı amaçlamaktadır. Bu proje son bulunca Komisyon, Temmuz 2005'den itibaren ikinci bir altı aylık süre ile Birleşik Kontrol Komisyonu'nun Güney Osetya için eylemlerine 133 bin Avro'luk destek sağlamıştır. Komisyon'un desteklediği ve AGİT tarafından Kasım 2005'den Mart 2006'ya kadar yürütülen bir diğer proje de Güney Osetya'nın ihtiyaçlarının değerlendirildiği bir çalışmadır. Komisyon'un 50 bin Avro ile desteklediği bu çalışma, bağış yapan uluslararası toplum ve Birleşik Kontrol Komisyonu'na Gürcistan-Güney Osetya çatışma alanındaki daha ileri proje yardımı için altyapı ve ekonomik kalkınma ihtiyaçlarını değerlendirme imkanı sunmaktadır.

Gürcistan'ın 2003-2006 Gözden Geçirilen Ülke Strateji Belgesi'nde AB/Avrupa Komisyonu politika ve yardım araçlarının tümünün koordineli bir şekilde

³⁸ *Rapid Reaction Mechanism (RRM)*, The European Commission's Delegation, <http://www.delgeo.ec.europa.eu/en/programmes/rapidreact.html>, (04/08/2006).

kullanılarak odaklanacağı üç alan belirlenmiştir. Bunlar: 1) hulukun üstünlüğü, insan haklarına saygı ve demokratik kurumların geliştirilmesi; 2) yoksullukla mücadele; 3) iç çatışmaların önlenerek çözülmesini amaçlayan güven oluşturuca önlemlerle istikrar ve güvenliğin artırılması. AB'nin 16 Temmuz 2004'de başlattığı EUJUST THEMIS programı işte bu öncelikli üç alandan ilkinin hedef almaktadır. EUJUST THEMIS, AB'nin Avrupa Güvenlik ve Savunma Politikası (AGSP) kapsamında başlattığı ilk "Hukukun Egemenliği" misyonu olma özelliğine sahiptir. Bu sebeple misyon AGSP'nin gelişmekte olan sivil yanına işaret etmektedir. EUJUST THEMIS misyonunda görev alan on kıdemli uluslararası hukuk uzmanı ile Gürcü hukuk asistanlarından oluşan ekip, Gürcistan cumhurbaşkanının Gürcistan ceza kanununu reformdan geçirecek bir strateji geliştirmesi için 19 Ekim 2004, 914 sayılı yasası ile kurulmuş yüksek düzey çalışma grubuna yardımcı olmaktadır.³⁹ Saakaşvili, çalışma grubunun EUJUST THEMIS ekibi ile birlikte geliştirdiği stratejinin Avrupa Komşuluk Politikası Eylem Planı'nın bir parçası olduğunu ve stratejinin hayata geçirilmesinin hükümetinin en başta gelen önceliklerinden biri olacağını dile getirmiştir.⁴⁰ Misyonun görevi 14 Temmuz 2005'de son bulmuştur.

Avrupa Komşuluk Politikası

AB'nin en yeni dış politika aracı Avrupa Komşuluk Politikası için ilk adımı atan Avrupa Komisyonu, 11 Mart 2003'de "Daha Geniş Avrupa ve Komşuluk: Doğu ve Güneydeki Komşularımızla İlişkilerimizin Yeni Çerçevesi" başlıklı tebliğini sunmuştur.⁴¹ AB Konseyi, Komisyon'un tebliğini bu ülkelerle ilişkilerde bir dizi yeni politikanın oluşturulması için güzel bir zemin olarak kabul etmiştir. Bunun hemen ardından Temmuz 2003'de Komisyon'un "Yeni Komşuluk Aracı İçin Zemin Hazırlamak" adlı tebliği kabul edilmiştir.⁴² Avrupa Komisyonu Türkiye Temsilciliği'nin aktardığı habere göre "Komisyon, gelecek on yıl ve sonrasında

³⁹ *EU Rule of Law Mission to Georgia – EUJUST THEMIS, Background, Briefing by the Head of Mission on the successful conclusion of EUJUST THEMIS*, EU Council Secretariat, THE/03 (update 3), 22 Temmuz 2005, http://ue.eu.int/ue.docs/cmsUpload/050722_Themis_Update_3_final_briefing.pdf, (04 Ağustos 2006); *Facts on EUJUST THEMIS*, <http://ue.eu.int/ue.docs/cmsUpload/Factsheet%20THEMIS%20041026.pdf>, (04 Ağustos 2006). *EUJUST THEMIS, The Council of the European Union*, http://ue.eu.int/cms3_fo/showpage.asp?id=701&lang=en&mode=g, (04 Ağustos 2006).

⁴⁰ *Ibid.*

⁴¹ *Wider Europe – Neighbourhood: A New Framework for Relations with our Eastern and Southern Neighbourhood*, Brüksel, European Commission, 11 Mart 2003, COM (2003) 104.

⁴² *Paving the Way for a New Neighbourhood Instrument*, Brüksel, Communication from the Commission, 1 Temmuz 2003, COM (2003) 393 final, http://ec.europa.eu/world/enp/pdf/com03_393_en.pdf, (19 Mart 2007); *European Neighbourhood Policy, Strategy Paper*, Brüksel, Communication from the Commission, 12 Mayıs 2004, COM (2004) 373 final.

AB'nin vatandaşlarına sağlayacağı güvenlik, istikrar ve sürdürülebilir kalkınmanın yeni komşularıyla yakın bir işbirliğinden ayrı düşünülemez. Sonuçuna varmıştır".⁴³ Böylece AB, genişlemenin nihayete ereceği gün yaklaşırken Orta ve Doğu Avrupa'ya sarfettiği dikkat ve enerjiyi yoğunlaştırabileceği yeni bir merkez yaratma çabası içerisine girmiştir. İlk başlarda sadece AB'nin Doğu Avrupa ve Güney Akdeniz ülkeleri ile sınırlı olan yakın çevre ve komşuluk politikası bir sene sonra 14 Haziran 2004'de üç Güney Kafkasya ülkesini de içine alacak şekilde genişletilmiştir.⁴⁴ AB'nin bu kısa zaman içerisinde genişletilmesine karar verdiği Komşuluk Politikası karşımıza Birliğin ortak eylem yeteneğini sınavacağı yeni bir sınav olarak çıkmaktadır. AB Konseyi'nin 25 Nisan 2005 tarihli kararında da belirttiği gibi AB'nin Akdeniz, Doğu Avrupa ve Güney Kafkasya gibi üç farklı coğrafyada müdahil olması arzu edilmektedir.⁴⁵ Üstelik takip edilecek politika siyasi, güvenlik, ekonomik ve kültürel işbirliği alanlarında çok kapsamlı bir politika olacaktır.

AB'nin imkan ve önceliklerinin yakından incelenmesi ile oluşturulacak bir stratejinin ihtiyaç ve önemi her geçen gün daha çok ortaya çıkmaktadır. Ancak AB kesin bir stratejik hedef ve yol haritası benimsemek yerine geleceği bilinmezlikler ve süratli değişiklikler barındıran yeni yakın çevresi için gelişmelere koşut bir dış siyaset benimsemektedir. AB'nin özellikle Kafkasya'ya yönelik dış politikası kesin ifadeler kullanmak ve sorumluluklar yüklenmek yerine zamana ve gelişmelere göre şekillenmektedir. Yine de AB'nin Güney Kafkasya'yı da içine dahil eden dış politikası olabilecek en esnek siyasi araçlar ve söylemler ile donatılmış durumdadır.

Komisyon Başkanı Romano Prodi AB'nin gelecekte arka bahçesinde yer alacak pek çok ülke için tek seçenek olduğunu dile getirmektedir. Bu ülkelerin kimisi üyelik için AB'den resmi bir söz alırken, diğerleri sadece ümit etmekle yetinmek zorundadır diyen Prodi, "Böylesi bir umut tuhaf şey" diyerek AB'nin genişleme politikasının mantığını açıklamaktadır. Prodi, gelecekte birgün üyelik beklentisi içindeki ülkeler için, AB'yi bir çekim merkezi kılmaya devam edecek ve AB üyeliği gibi cazip bir yönelim, güven duygusu ve umut aşılacak politi-

43 "AB Gelecekteki Komşuları İçin Yardım Programları Geliştiriyor", *Avrupa Komisyonu Türkiye Temsilciliği, Güncel Haber*, http://www.deltur.cec.eu.int/ghaber32_06.html#ndx21, (19 Mart 2007).

44 *European Neighbourhood Policy: A New Framework for Relations with our Eastern and Southern Neighbours*, Brüksel, Communication from the Commission, (11 Mart 03), COM (2003) 104 final, http://www.dellbn.cec.eu.int/en/pev/framework_pnt.htm, (04 Mart 2006).

45 *Press Release, 2655th Council Meeting, General Affairs and External Affairs and External Relations*, Lüksemburg, General Affairs Council of the European Union, 25 Nisan 2005, s.11, http://europa.eu.int/comm/external_relations/gaz/date/2005/04_250405_ga.pdf#enp, (12 Ağustos 2006).

kaları kastetmektedir.⁴⁶ AB üyeliği perspektifi ülkelerin gerekli reformları yapmasını olanaklı kılmaktadır. Prodi yine de Avrupa siyasi projesinin etkisizleştirilmemesi ve Avrupa'nın sınırlarının nerede son bulduğunun tartışılması için uyarıda bulunmaktadır. Prodi katılımın tek seçenek olmadığını hatırlatarak, bundan dört sene önce Karadeniz'den Akdeniz'e kadar AB'yi çevreleyen kuşak içindeki, çoğu gerçek anlamda bir AB üyeliğini arzulayan ya da AB'ye girme umudunu taşıyan ülkelere ayrıcalıklı ortaklık seçeneğini sunmuştur.

Avrupa Komşuluk Politikası'nın içeriği anlatılırken üyelik haricinde hemen herşeyi kapsadığı dile getirilmektedir. Öyleki buna 'dört özgürlükler' yani insanların, malların, hizmetlerin ve sermayenin serbest dolaşımı da girmektedir. Tam üyeliği gerçekleştiği takdirde dahi Türkiye'ye serbest dolaşım alanında getirilecek kalıcı kısıtlamalar tartışması düşünüldüğünde, AB'nin Komşuluk Politikası'na kazandırılmaya çalışılan albeni daha iyi anlaşılacaktır.

Lüksemburg yakınlarındaki Chateau de Senningen'de 15 Nisan 2005'de gayri resmi toplantı için biraraya gelen AB'nin Dışişleri Bakanları Güney Kafkasya'yı derinlemesine tartışarak bölgenin istikrarının AB için önemini vurgulamışlardır. Bu toplantıda konuşulan bir başka ilginç konu da "Üç Güney Kafkasya ülkesinin Avrupa Komşuluk Politikası'na katılması bu açıdan bizim bölgeye daha çok yaklaşmamıza imkan verecek önemli bir araçtır" şeklinde dile getirilen düşünceydi.⁴⁷ Bu durumda AB'nin Avrupa Komşuluk Politikası'nın çokça algılandığı gibi zorunluluktan ziyade, AB'nin Güney Kafkasya coğrafyası ve ülkelere daha yakın olmak ve güçlü bağlar kurmak istemesinden kaynaklandığı ileri sürülebilir. Gerçekte AB'nin Doğu yönündeki genişlemesi AB için ihtilafli bir bölge ile kaçınılmaz ve zoraki bir coğrafi yakınlığı değil, geliştirmek için fırsat kollanan siyasi yakınlaşmayı ifade etmektedir.

Dış ilişkiler ve Avrupa Komşuluk Politikası'ndan sorumlu Komiser Benita Ferrero-Waldner'in "Avrupa Komşuluk Politikasının ne olup ne olmadığı hakkında açık olalım" diyerek yaptığı açıklamaya bakarsak aslında AB'nin çok da açık olmadığını görürüz:

"Bu bir genişleme politikası değil. Gelecek bir noktada üyelik için başvurmayı dileyen Avrupa ülkelerine hiçbir kapıyı kapamıyor, ama belirli bir katılım ihtimali de sağlamıyor...Bu politikada hiçbir şey zorla yüklenmiyor. Biz pek çok

⁴⁶ Romano Prodi President of the European Commission, "A Wider Europe – A Proximity Policy as the Key to Stability", *the Sixth ECSA-World Conference Peace, Security and Stability International Dialogue and the Role of the EU*, Jean Monnet Project, Brüksel, 5-6 Aralık 2002, http://ec.europa.eu/world/enp/speeches_en.htm, (04 Ekim 2006).

⁴⁷ *The European Union is prepared to support the reforms for stabilizing and democratizing the South Caucasus*, Press Release, The European Commissions Delegation, 15 Nisan 2005, http://www.delgeo.cec.eu.int/en/press/15april_2005.htm, (04 Ağustos 2006).

durumda uzun süredir var olan isteklere yanıt veriyoruz ve geniş kapsamda ülkelerin kendi arzuları tarafından yönlendiriliyoruz".⁴⁸

Avrupa Komisyonu Dış İlişkiler Genel Müdürü Eneko Landaburu, AB dışındaki Avrupalı ülkeler için refah, istikrar ve güvenlik sağlayacak reformları kendi başına bir amaç ve genişlemenin alternatifi olarak değerlendirmektedir.⁴⁹ Landaburu AB'nin komşu ülke ve bölgelerde reformları gerçekleştirebilmek için yumuşak gücünü, dönüştürücü gücünü ve çekim etkisini nasıl kullanabileceğini tartışmaktadır. AB'nin yeni dış politika aracı olan Avrupa Komşuluk Politikası'nı, AB'nin geçmişte Orta ve Doğu Avrupa ülkeleri ile sürdürdüğü politikanın ışığında hatta onun tamamlayıcısı olarak değerlendirmekte fayda vardır. Kıta Avrupası'nın sınırları ötesinde gerçek bir küresel güç olması arzu edilen AB'nin Balkanlar, Afganistan ve Orta Asya'da üzerine düşeni yapması gerektiğini savunan Avrupa Komisyonu Başkanı Romano Prodi genişlemenin, Avrupa kıtasındaki sürdürülebilir istikrar ve güvenliği ile yirminci yüzyılın en başarılı ve etkileyici siyasi dönüşümüne en büyük katkıyı yaptığını dile getirmektedir.⁵⁰

Avrupa Komşuluk Politikası, bundan böyle TACIS'in yerini alacaktır. Bağımsızlığını yeni kazanmış eski Sovyet cumhuriyetleri ile Barcelona Süreci kapsamında OİA imzalanan Güney Akdeniz ülkelerini bir başlık altında biraraya getiren Avrupa Komşuluk Politikası AB'nin daha aktif bir küresel varlık gösterme arzusunun ürünüdür. Son genişleme dalgasının başarıyla sonlanmasının ardından AB içerisinde, bölgesel politikalar aracılığı ile küresel hedeflerin tutturulabileceği yönündeki görüşler ivme kazandı. Bugün ise Avrupa Birliği daha farklı bir tutum sergilemektedir. Güney Kafkasya ve Ortadoğu'yu kuşatan çatışmaları ele alacak olursak, Avrupa Komşuluk Politikası her ne kadar geniş kapsamlı tutulmuş ve her ülke için ayrı ayrı kendine özgü sorunları, koşulları ve ihtiyaçları gözeten Eylem Planları aracılığıyla detaylandırılmış olursa olsun, yakın ve orta vadede gerçekleşecek çözümler barındırmadığı anlaşılmaktadır. Her türlü arabuluculuk girişimlerine, çoklu ve ikili görüşmelere rağmen ne Güney Osetya ve Abhazya, ne de Filistin sorununda bir mesafe katedilebilmiştir. Aksine Filistin-İsrail çatışması bir geriye dönüşün habercisidir. ABD'nin Irak müdahalesi ise AB'nin bölgeye yönelik siyasi ve ekonomik müdahale gayretlerinde geri adım atmasına neden olmuştur.

⁴⁸ Benita Ferrero-Waldner, "Press Conference to launch first seven Action Plans under the European Neighbourhood Policy", SPEECH/04/529, Brüksel, 9 Aralık 2004, http://ec.europa.eu.comm.external_relations.news.ferrero/2004/sp04_529.htm, (04 Ağustos 2006).

⁴⁹ Eneko Landaburu, "From Neighbourhood to Integration Policy: are there concrete alternatives to enlargement?", CEPS Conference 'Revitalizing Europe', Brüksel, 23 Ocak 2006, http://ec.europa.eu/world/enp/pdf/060223_el_ceps_en.pdf, (18 Mart 2007).

⁵⁰ Prodi, "A Wider Europe".

AB dönem başkanı Almanya'nın dış ilişkilerden sorumlu en yetkili ağızları Yeni Komşuluk Politikası'nın Karadeniz'in bir ucundan Akdeniz'in öteki ucuna uzanan kapsayıcı ve birleştirici yapısına itiraz ederek Güney Kafkasya ülkelerinin Güney Akdeniz ülkelerinden ayrı ele alınması gerektiğini ifade etmektedirler. Almanya'nın aklındaki Avrupa Komşuluk Politikası, AB'nin entegrasyon ve güvenlik politikalarının AB ve Rusya arasında bir boşluk doğmasını engellemeyi öngörmektedirler. Dışişleri Bakanı Steinmeier'in planı, Güney Avrupa ve Kafkas ülkeleri ile bir "Modernizasyon ortaklığı" geliştirmek şeklinde açıklanmıştır.⁵¹ Böylece, Ukrayna, Moldova, Gürcistan, Ermenistan, Azerbaycan ve Beyaz Rusya'da Avrupa'nın varlığı ve müdahalesinin daha güçlü kılınması düşünülmektedir. Bu ülkeleri "Avrupalı Komşular" olarak adlandıran Almanya Dışişleri Bakanı Steinmeier, Barcelona Süreci kapsamındaki ülkeleri ise "Avrupa'ya Komşu ülkeler" olarak ayrı bir başlık altında değerlendirmekten yanadır. Kiev'den Tiflis'e uzanan "Avrupalı Komşular" ile sürdürülecek ilişkiler için ise İsviçre örnek olarak gösterilmektedir. Avrupa Komşuluk Politikası'nın şemsiyesi altında toplanan ülkeler arasından seçilen bu bir grup komşu ülkenin Avrupa Dış Güvenlik Politikası'na da katılmaları düşünülmektedir. Komşular, Avrupa Dış ve Güvenlik Politikası (ADGP) ile uyumlu politikalar takip edecek ve seçtikleri alanda ADGP'ye iştirak edeceklerdir.

Bir zamanlar Avrupa Birliği'nin içinde *a la carte* çözümler sunanlar bugün, Birliğin dışında kalmakla birlikte üyelikten bir adım geride ama ortaklıktan bir adım ileride olması arzulanan komşular için benzer çözümler teklif etmektedirler. Böyle olunca, Avrupa Komşuluk Politikası'nı tek bir şemsiye altında birleştirmek yönünde atılmış adımlardan tam yol geri dönmüş olmaktadır. Ortadoğu'da yaşanan en son gelişmelerin etkisiyle AB'nin, Ortadoğu ve Güney Akdeniz ülkelerine daha temkinli yaklaşırken bir zamanlar stratejik açıdan önemli dahi addetmediği Güney Kafkasya ve Güney Avrupa ülkeleri ile daha yakından ve aktif olarak ilgilendiğini görüyoruz. Bunun nedenini başta AB'nin sahip olduğu dış politika olanakları ve kapasitesi ile tekrar yüzleşmek zorunda kalması ile açıklayabiliriz. Diğer yandan, Güney Kafkasya, Avrupa Birliği için Hazar ve Orta Asya enerji kaynakları ve pazarına açık tek kapıdır.

Küresel ve Bölgesel Aktörlerin Gürcistan-AB İlişkilerine Etkisi

AB, Güney Kafkasya'da yalnız değildir. AB, bir yandan Gürcistan ile siyasi ve ekonomik ilişkilerini geliştirmeye çalışırken, diğer yandan ABD ve Rusya gibi diğer küresel ve bölgesel aktörlerin Güney Kafkasya'daki varlıklarının ve Gürcistan ile ilişkilerinin artan bir önem ve ağırlığa sahip olduğunu gözlemlemektedir. AB'nin bölgede hakimiyet sağlamaya çalışan Rusya ve ABD ile çok boyutlu ikili ilişkileri ve stratejik ortaklığı vardır. Gürcistan'ın dış ilişkileri de en az AB'ninki

⁵¹ "Berlin entwickelt neue Nachbarschaftspolitik für die EU", *Frankfurter Allgemeine Zeitung*, 2 Temmuz 2006, http://fazarchiv.faz.net/webcgi?WID=83743-5490836-13300_4, (15 Aralık 2006).

kadar çeşitli olup önemli ikili ilişkileri göz önünde bulundurması gerekmektedir. Rusya ve ABD'nin bölgedeki varlığı Gürcistan-AB ilişkilerinin niteliğini ve geleceğini de belirlemektedir. Gürcistan'ın dış politika algılamasında AB, AB üye ülkeleri, ABD ve onun müttefiki Türkiye, Batı'yı oluşturan bütünün tamamlayıcı parçaları olarak yer almaktadır. Genel anlamda Batı, Gürcistan'ın Rusya'ya bağımlılığını zaman içinde sonlandıracak, kötü yönetim, zayıf ekonomi, kalkınma için gereken sınırlı kaynaklar, istikrarsızlık, güvenlik sorunları ve donmuş çatışmalar gibi bir dizi soruna yanıt niteliğinde seçenekler sunabilecek yegane kaynak olarak algılanmaktadır. Rusya'nın Kafkasya'ya müdahalesi arttığı ve sertleştiği sürece Gürcistan'ın herşeye derman ama kendi içinde muğlak bir Batı ile yakınlaşma ve bütünleşme çabası da artacaktır. Gürcistan, Güney Osetya ve Abhazya gibi ayrılıkçı bölgelerin yanı sıra Rus askerlerinin konuşlandığı üslerdeki statükonun, Gürcistan'ın toprak bütünlüğü ve egemenliği çerçevesinde değişmesi için gereken dış baskı ve desteğin Batı'dan gelmesini beklemektedir.

Gürcistan'ın gerek Avrupa, gerekse ABD ve bölge ülkeleri ile olan ilişkileri her ne kadar doyurucu olmaktan uzaksa da Gürcistan'a, ikili ve bölgesel işbirlikleri vasıtası ile kullanabileceği açık bir büfe sunmaktadır. Gelişen dış ilişkiler Gürcistan hükümeti tarafından iç politikaya yönelik olumlu mesajlar verilmesini mümkün kılmakta ve hatta iktidarın uluslararası ortamda kabul görerek desteklendiğine dair vurgular sayesinde güven arttırıcı bir meşru zemin de sağlamaktadır. Diğer yandan Gürcistan'daki sivil toplumun uluslararası örgütlerden ve gelişen ilişkilerden beklentisi hükümete insan haklarının korunması, daha fazla demokrasi ve şeffaflık yönünde destek verilmesidir.⁵² Uluslararası örgütlerin ve Avrupa ülkelerinin temsilcilerinin ayrılıkçı bölgeler de dahil olmak üzere tüm Gürcistan'la yürüttükleri yakın temaslar bu sorunların uluslararasılaştırılması beklentisini doğursa da şimdilik AB ve üye ülkeler Güney Kafkasya'nın sorunlarını mümkünse yine o bölge ve ülkeleri içerisinde çözmeyi benimsemiş görünmektedirler. Nitekim, Gürcistan'ın AB'yi müdahil olarak Rusya'ya karşı kendi yanında Güney Osetya ve Abhazya sorununun içine çekme çabası karşılık görmemektedir.⁵³

⁵² Jean-Christophe Peuch, "Georgia: Rights Group Says Police Torture Continues", *RFE/RL*, 14 Nisan 2005, <http://www.rferl.org/featuresarticleprint/2005/04/34a229c9-8f43-4878-a367-df0477efb04b.html>, (15 Aralık 2006); Nino Khutsidze, "NGOs Talk with Government 'Bittersweet'", *Civil Georgia, UNAG Online Magazine*, 12 Temmuz 2004, <http://www.civil.ge/eng/print.php?id=7403>, (15 Aralık 2006).

⁵³ Ahto Lobjakas, "Georgia: Foreign Minister Pushes for Greater EU Involvement in South Caucasus", *RFE/RL*, 2 Mart 2005, <http://www.rferl.org/featuresarticleprint/2005/03/b7cff0fc-8c3b-4ab1-b176-979544bcea4c.html>, (15 Aralık 2006); Ahto Lobjakas, "Georgia: Tbilisi Lobbies EU for Border Monitors, Harder Stance on Russia", *RFE/RL*, 12 Nisan 2005, <http://www.rferl.org/featuresarticleprint/2005/4/AA9F5566-C02A-4560-B8CF-D3D1EFE33COB.HTML>, (15 Aralık 2006); Tea Gularidze, Giorgi Sepashvili, "Rebuked at OSCE,

Bölge devletleriyle hemen hemen sorunsuz tek Kafkas devleti olan Gürcistan diğer Kafkas ülkeleri ve Türkiye ile işbirliği içerisinde. BTC boru hattının devreye girmesi ile bölge enerji kaynaklarının uluslararası pazarlara taşınmasında üstlendiği transit ülke konumu perçinlenen Gürcistan, artık istikrar arayışında yalnız değildir. Gürcistan Rusya Federasyonunun etki alanından çıkarak Batı ile bağlarını güçlendirmeye çalıştıkça, Rusya'nın Gürcistan üzerindeki baskısını dolaylı yollardan artırmaya çalıştığı gözlenmektedir. Gürcistan, 2006 yılının Ocak ayında yaşanan doğal gaz kesintileri yüzünden büyük sıkıntı yaşamıştır. Her ne kadar Rusya, doğal gaz hatlarında yaşanan arızalar nedeni ile Gürcistan'a doğal gaz verilemediğini söylese de Gürcistan'daki yetkililer Batı ile gelişen ilişkiler nedeniyle Rusya tarafından cezalandırıldıkları görüşündedirler.

Rusya doğal gaz kartını mümkün olan her yer ve zamanda kullanmaya kararlı görünmektedir. Devletin tekeline aldığı doğal gaz devi Gazprom şimdiden Avrupa'yı endişelendirmeye başlamıştır. Putin ile samimi ve yakın ikili ilişkileri ile Almanya ve Rusya arasındaki yakınlaşmaya imza atan eski Şansölye Gerhard Schröder, şimdilerde Rusya Federasyonu'ndan Baltık Denizi'ne inen doğal gaz boru hatlarının inşasından sorumlu Konsorsiyumun başkanlığı görevini yürütmektedir. Schröder'in çok büyük destek verdiği boru hatları Rusya'nın enerji kaynaklarını Avrupaya taşıırken, Avrupa'nın Rusya'ya bağımlı enerji kaynaklarını çeşitlendirdiği söylenemez. Avrupa Birliği üye ülkelerinin nükleer faaliyetlerinden ötürü İran'a yaptırım uygulamakta çekimser kalmaları, hatta Fransa gibi ikili ilişkilerin ve siyasi diyalogun geliştirilmesinden yana olmaları ise İran'ın Rusya'ya alternatif bir enerji sağlayıcı olarak algılanmasından kaynaklanmaktadır.

ABD'nin İran'a yönelik siyasi söyleminin muhtemel bir askeri müdahaleyi haber verecek ölçüde sertleşmesi ise AB'nin henüz Birlik politikası olmaktan çok uzak olan enerji politikasının çıkmaza girmesinden endişe duymasına neden olmaktadır. Hergeçen gün orta vadede barışçı çözümlerden bir parça daha uzaklaşarak günden güne karışan Ortadoğu, AB'nin Avrupa-Güney Akdeniz Ül-

---

Georgia Hopes for EU Help", *Civil Georgia, UNAG Online Magazine*, 22 Mart 2005, <http://www.civil.ge/eng/print.php?id=9400>, (15 Aralık 2006); 25 üye ülkenin 15-16 Nisan 2005 tarihinde Dışişleri Bakanlarının yaptığı toplantı sonucunda Lüksemburg'dan çıkan karar AB'nin Gürcistan'ın Rusya ile ikili sınırları koruma anlaşması yapması yönündeydi. Rusya'nın vetosunun ardından sınır gözlem görevi son bulan AGİT yerine bir AB projesinin yürürlüğe girmesi yönündeki taleplere itiraz eden Fransız delegasyonuna Belçika, İtalya, İspanya, Yunanistan ve Almanya'dan destek geldi. AB, AGİT misyonunu ADGP çerçevesi içinde devralmayı reddetmekle beraber, ADGP'nin temellerini zayıflatacağı endişesiyle Baltık ve Orta Avrupa devletleri tarafından dile getirilip İngiltere tarafından da desteklenen bir 'Gönüllü Devletler Koalisyonu' fikrini kabul etmemiştir, bkz. "Report: France Leads EU Rejection of Georgia Border Monitoring", *Civil Georgia, UNAG Magazine*, 19 Nisan 2005, <http://www.civil.ge/eng/print.php?id=9643>, (15 Aralık 2006).

keleri ilişkilerinde ve Barcelona Sürecinde şimdiye kadar katettiği mesafenin dahi gerisinde kalmasına neden olabilir. Başta istikrar, demokratikleşme ve ekonomik kalkınma, işbirliği, bölge ülkelerinin serbest piyasa ekonomisine uyumu, terörizme ve yasadışı göçe karşı ortak mücadele ve enerji güvenliği gibi öncelikleri olan Barcelona Süreci AB'nin jeopolitik önemini ve etkinliğini artırmayı amaçlarken, ABD'nin Ortadoğu'daki varlığı AB'nin bu önemini yitirmesine yol açmaktadır. AB Dış ve Güvenlik Politikası, Ortadoğu ve Akdeniz Havzasındaki değişime yetişememektedir. İran'ın sıcak bir çatışmaya girmesi halinde Ortadoğu kaynaklı doğal gaz ve petrolün Avrupa pazarına açılan önemli bir taşıma güzergahı faaliyet dışı kalacaktır.⁵⁴ Tüm bu şartlar altında Hazar ve Orta Asya'nın tabii enerji kaynakları Ortadoğu ve Rusya ile mukayese edilemese dahi önem kazanacaktır. Hazar ve Orta Asya tabii enerji kaynakları, Avrupa enerji güvenliği için bir emniyet subabı işlevi görmektedir.

Gürcistan'ın değişen konjonktürü takip ederek, Avrupa'dan kendi toprak bütünlüğü ve istikrarına katkı yapacak daha etkili politikalar talep etmesi beklenebilir. Nitekim, Gürcistan başlangıçta temkinli davranmayı tercih eden ABD ile daha yakın ilişkiler içerisine girmekte ve benzerini AB'den de beklemektedir.⁵⁵ Oysa, Tellal'ın aktardığı üzere 1994 ve 1996'da ABD, "Rusya Federasyonu'nun Kafkaslarda özel rolü olduğunu" kabul edemeyeceğini ve "Kafkasların ve Hazar bölgesinin ABD'nin yaşamsal çıkar alanı olduğu"nu açıklamıştır.⁵⁶ ABD Orta

⁵⁴ İran Devrim Muhafızları Komutanı Yahya Rahim Safavi, İran'ın bölgede sahip olduğu önemli konuma ve Basra Körfezi'nin coğrafik önemine değindikten sonra dünyanın geçtiği "kritik ve hassas" dönemden bahsetmiş ve bu dönemin İran'ı da etkilediğini açıklamıştır. Hürmüz Boğazı'nın İran'ın dış siyasetinde önemli kartlarından biri olduğunu söyleyen Safavi, istedikleri zaman günde yaklaşık 17 milyon varil petrolün geçtiği bu boğazı kapatabileceklerini belirtmiştir. Bkz., "Hürmüz'ü kapatırız", *Cumhuriyet*, 22 Kasım 2006, s.11. Ortadoğu'nun içinde bulunduğu koşullar ve İran'ın tutumu göz önüne alınacak olursa, başta belirttiğimiz gibi BTC'nin Avrupa için hayati önemi ve tüm diğer boru hattı projelerine oranla daha doğru bir seçenek oluşturduğu görülmektedir.

⁵⁵ Gürcistan'ın, Rus askerlerinin Gürcistan'daki üsleri boşaltması yönündeki talebine destek veren ABD, Gürcistan'ın NATO'ya üyeliğine de destek vermekte ve Gürcistan ordusuna eğitim ve donanım sağlamaktadır. Konuyla ilgili bkz. Giorgi Sepashvili, "U.S. Backs Georgia in Hard Talks Concerning Russian Military Bases", *Civil Georgia, UNAG Online Magazine*, 15 Ocak 2004, <http://www.civil.ge/eng/print.php?id=6023>, (15 Aralık 2006); Natalia Antelava, "US Military will Stay in Georgia (Former Soviet Republic)", *BBC News*, 18 Ocak 2004, <http://news.vote.bbc.co.uk/mpapps/pagetools/print/news.bbc.co.uk/2/hi/europe/3406941.stm>, (19 Ocak 2007); John Mackedon, "With US Help, Georgia Gets Its cake and Eats It, Too", *Eurasianet.org*, 17 Aralık 2004, http://www.eurasianet.org/departments/insight/articles/eav121704_pr.shtml, (15 Aralık 2005).

⁵⁶ Erel Tellal, "Güney Kafkasya Devletlerinin Dış Politikaları", *Mülkiye*, Cilt XXIV, Sayı 225, s.100.

Asya, Kafkasya ve Ortadoğu'da en güçlü zamanını yaşamakta, Washinton-Tel Aviv-Ankara eksenine Tiflis-Bakü uzantısını da ekleyerek hem yerini sağlamlaştırılmaya hem de Moskova ve Tahran'ı etkisizleştirmeye çalışmaktadır.⁵⁷ AB'nin daha temkinli yürüttüğü dış politika ise Kafkasya ve sorunları ile organik bir ilişki içerisindeki bu iki devleti de AB'nin ehlileştiren politikası aracılığıyla işbirliğine dahil etmektir. AB, Rusya Federasyonu'nun bölgedeki ağırlığını yadsımdan kaçınmaktadır. Bu durumda, Gürcistan'ın Rusya'ya karşı sertleşen ve kafa tutan yaklaşımının AB'den cesaret almış olması mümkün gözükmemektedir. Gürcistan'ın benzer şekilde arkasında Rusya'nın desteğini bulan ayrılıkçı Abhazya ve Güney Osetya hükümetlerine de tehditkar ifadelerde bulunduğu görülmektedir. Saakaşvili'nin başta Abhazya ve Güney Osetya'nın Acaristan örneğini takip edecekleri şeklindeki beklentisi şimdilik boşa çıkmış görünmektedir. Gürcistan'ın zaman içerisinde ayrılıkçı bölgeler için birleşmeyi daha cazip kılmak bir yana, Abhazya ve Güney Osetya ile çatışmanın kıyısında gezinen ve tüm Kafkasya'ya yayılabilecek gerilimli bir politikaya kaydığı söylenebilir.

Gürcistan, Güney Osetya ve Abhazya ile sürdürdüğü görüşmelerin ayrılıkçı bölgelerin direncini kırmak bir yana hem hali hazırdaki statükoyu hem de Rusya'nın müdahil konumunu güçlendirdiğini anlamıştır. Lobjakas'ın ifadesi ile Güney Osetya ve Abhazya ile doğalgaz tedariki "kritik dönemece varmış görünen" iki konu olup, her iki konu da doğrudan "Rusya'yı ve AB desteği için spesifik ricaları içeriyor".⁵⁸ Gürcistan Dışişleri Bakanı Gela Bezhuashvili, Brüksel'e yaptığı ziyaretinde daha fazla destek dileğini iletmış, Benita Ferrero-Waldner ise AB'nin Gürcistan'ın çatışmaları kuvvet kullanarak çözeceğinden duyduğu endişeyi aktarmıştır. Her iki taraf da beklentilerin karşılanmadığını ve tarafların sabrını yitirdiğinin farkındadır. Gürcistan, sorunların çözümünde yitirilen zamanın kendisinin aleyhine işlediğini görürken, Gürcistan'ın beklentileri de AB içinde 'aşırı derecede yüksek' şeklinde algılanmaktadır. Gürcistan'ın Rusya'yı karşısına aldığı ya da tek taraflı tedbirler aldığı takdirde AB desteğini yitirme tehlikesi ile karşı karşıya olduğu da AB içinde telafuz edilmeye başlanmıştır.⁵⁹

⁵⁷ Shevardnadze zamanında İran'ı Rusya'yı dengeleyecek önemli bir ekonomik ortak olarak gören Gürcistan, ABD'nin düşmanca tutumu nedeniyle kısa sürede İran seçeneğinin gerçekçi olmadığını anlayarak İran yerine Ortadoğu'da İsrail'e yönelmiştir. Hunter'ın belirttiği gibi İsrail Gürcistan'daki en büyük yabancı yatırımcı olup İran'ın aksine ABD ile sürdürdüğü iyi ilişkiler sayesinde Gürcistan'ın güçlü bir eksende yer almasını da kolaylaştırmaktadır. Konuyla ilgili bkz. Shireen T. Hunter, "The Evolution of the Foreign Policy of the Transcaucasian States", Gary K. Bertsch et al., *Crossroads and Conflict, Security and Foreign Policy in the Caucasus and Central Asia*, New York, Routledge, 2000, s.46.

⁵⁸ Ahto Lobjakas, "Georgia: Foreign Minister Pushes for EU Backing in Stand offs with Russia", *RFE/RL*, Brüksel, 25 Ocak 2006, <http://rferl.org/featuresarticle/2006/01/6B3D25BA-D224-44ED-8A0A381FB-1D9.html>, (15 Aralık 2006).

⁵⁹ "Georgia Seeks EU Backing in Frozen Conflicts", Brüksel, *RFE/RL*, 14 Eylül 2006, <http://www.rferl.org/featuresarticle/2006/9/07FC820E-C986-4E78-8E8E-9BA21F9211E0.html>, (15 Aralık 2006).

Lobjakas'ın aktardığı üzere, Gürcistan isteklerini Rusya'ya yönelik AB yaptırımını; bir çözümde uzlaşıldığı takdirde AB'nin Ortak Kontrol Komisyonu'nda yer alması; AB özel temsilcisinin yetkilerinin artırılması; çözüm sağlandığı takdirde ise AB'nin ayrılıkçı bölgenin silahtan arındırıldığından emin olmak için bir değerlendirme misyonu göndermesi ve barış kuvvetlerine katılması şeklinde sıralamaktadır.⁶⁰ AB ise, Rusya konusunda nasıl davranacağına dair birlik olamamakta, aksine bölünmektedir. Rusya'nın enerji pazarında artan egemenliği, AB'nin enerjiye ilişkin bağımsızlığını artırmak yönünde yeni politikalar ve ilişkiler arayışına girmesine neden olabilir. Pullo, AB'nin şimdiye kadar ortak bir tavır ve politika benimseyemediği enerji güvenliğinin bundan sonra da aynı belirsizlikle ele alınacak gibi görünmediğini, ve Almanya'nın dönem başkanlığını üstlenmesinden kısa süre önce önemli mesajlar verdiğini dile getirmiştir.⁶¹ Bu tespite göre AB'nin Rus gazına bağımlılığını azaltmaya yönelik kaynak çeşitliliğini artırma çabası, Almanya'dan çok büyük destek bulacağına benzemektedir. Hristiyan Demokratları iktidara taşıyan Merkel, Sosyalist Schröder'in aksine Alman Dış Politikasının Rusya'dan uzaklaşacağını sinyallerini verirken, açıkça Almanya'nın diğer Doğu Avrupa komşularına odaklanacağını dile getirmektedir. Alman Dış İlişkiler bakanlığının Güney Kafkasya'yı AB'nin Güney ve Doğu Avrupa komşuları ile tek bir bölge içerisinde değerlendirmesi ve ilişkilerini ona göre yürütmesi yönündeki talebi kayda değerdir. Almanya, Moskova ile stratejik ilişkileri korumak kaydı ile AB'nin 'Avrupalı Komşuları' ile ilişkilerini geliştirerek derinleştirmesinden yanadır. Almanya için sıra genişlemeden sonra hazmetmeye gelmiş görünmektedir.

Merkel idaresindeki Almanya, Brüksel'in merkezinde enerji konusunun olduğu ve Kafkasya'ya bir bölgesel önceliğin verildiği "yeni bir Doğu Politikası" geliştirmesini istemektedir. Demir'in de belirttiği gibi Soğuk Savaş sonrası sık sık dile getirilen 'yeni dünya politikası'na paralel olarak yeni bölgesel politikaların da tasarlandığını görüyoruz.⁶² AB ve AB içinde başat güç konumundaki Almanya, Birliğin kurulduğu 90'ların başından bu yana destekledikleri global yaklaşımları bölgesel işbirliğini yoğunlaştıran bölgeselleşme hareketleri ile beraber sürdürmektedir. AB'nin küresel hedefli yeni-bölgeselciliği günümüzde Güney Kafkasya'yı da içine alacak şekilde Karadeniz Havzası'na yönelmiştir. AB'nin görece çekişmeli ve temkinli başlayan Kafkasya ile ilişkileri kısa zamanda önemli bir mesafe katetmiştir. Bu mesafe siyasi uygulamalardan çok zihinde katedilen bir mesafe olup, hiçbir bölge ya da bölge ülkesi Güney Kafkasya kadar kısa sürede algılamada bu derece önemli değişikliklere maruz kalmamıştır. Ne Gürcistan'ın ne

⁶⁰ Ibid.

⁶¹ Lili di Pullo, "The EU looks carefully at the Caucasus and its energy potential", *Caucasus Europeanews*, 04 Haziran 2006, http://www.caucasus.com/home_eng/breve_contenu.php?id=248, (15 Aralık 2006).

⁶² Ali Faik Demir, *Türk Dış Politikası Perspektifinden Güney Kafkasya*, Ankara, Bağlam Yayınları, 2003, s.18.

de diğer Güney Kafkasya ülkelerinin sorunlarının ve jeopolitik konumlanışlarının AB'nin güvenliğini ve çıkarlarını doğrudan ilgilendirdiği düşünülmekteydi. Oysa iki sene gibi kısa bir sürede Güney Kafkasya ülkeleri geç katıldıkları Avrupa Komşuluk Politikası'nın önem sıralamasında üst basamaklara tırmanarak Güney Akdeniz ülkelerini dahi geride bırakmışlardır. Elbette bu Güney Kafkasya ülkelerinin AB ile zaman içinde gelişen siyasi, iktisadi ve kültürel ilişkilerinden ziyade Karadeniz'de Rus, Ortadoğu'da ise Amerikan faktörünün fitilini ateşlediği hızla değişen ve yakın gelecekte ciddi sürtüşmeler barındıran yeni konjonktürden kaynaklanmaktadır.

2006 yılı itibari ile AB yetkilileri AB'nin Kafkasya'da güçlenen varlığına işaret eden açıklamalarda bulunmuşlardır. İsveçli diplomat Peter Semneby'nin Talvitie'den devraldığı görev itibariyle yaptığı açıklamada da çatışma/ihtilaf çözümünün (*conflict resolution*) AB için yüksek bir önceliği olduğunu ifade etmiştir. Talvitie'den farklı olarak Semneby'nin görevi 'çatışma çözümü' üzerine odaklanmıştır.

Yine Nisan 2006'da Almanya Dışişleri Bakanı Hans Winkler Avrupa Delegationunun Kafkasya'ya ziyaretine başkanlık etmiştir. Bu ziyaret esnasında Winkler, AB'nin enerji kaynaklarını çeşitlendirme gerekliliğine bağlı olarak bölgeye yönelik artan ilgisinin altını çizmiştir. Enerji konusu Kafkasya'nın istikrara kavuşmasını gerektirmektedir. Kafkasya'da istikrar için ise AB'nin çatışmaların çözümü konusunda destek vermesi şarttır.

Pullo, Avrupa Komşuluk Politikasının, AB'yi bir dost ülkeler çemberi ile kuşatarak sınırların güvenliğini sağlamayı amaçlayan ve terörizmle savaş gibi güvenlik tehditlerine karşı bir pasif reaksiyondan bölgede daha aktif bir Avrupa enerji politikasına dönüşebileceğini belirtmektedir.⁶³ Pullo, enerji zengini Ceza-yir ve Azerbaycan gibi ülkelerin yanı sıra, Ukrayna ve Türkiye gibi transit ülkelerin de Avrupa Komşuluk Politikasına dahil olduğunu hatırlatmakta ve enerji kartını nasıl oynayacağını bildiği takdirde, bütün bu gelişmeler ışığında Türkiye'nin AB'ye katılımının AB için tamamıyla yeni bir anlam kazanabileceğini vurgulamaktadır.⁶⁴ Bu transit ülkeler içerisinde Gürcistan da sayılabilir. AB başta Gürcistan olmak üzere üç Güney Kafkasya ülkesini de Avrupa Komşuluk Politikasının içine alarak ayrıcalıklı ortaklığa doğru giden bir yaklaşım sergilemektedir. Gürcistan, bu yaklaşımın da verdiği cesaretle AB üyeliğine aday ülke Türkiye'den dahi önce Birliğe katılabileceğini, Ukrayna ve Gürcistan'ın üyelik açısından daha ileri bir konumda olduklarını dile getirmiştir.⁶⁵ Prodi'nin bahsettiği ve AB'yi bir çekim merkezi haline getiren "umut" Gürcistan'da kuvvetli şekilde hissedilmektedir.

⁶³ Pullo, "The EU looks carefully". Ayrıca Türkiye'nin AB enerji politikalarındaki önemi için bakınız: Celia Chauffour, "Peter Semneby: 'A More Active Interest of the EU in Resolving the Conflicts'", (Çev. Victoria Bryan), 21 Mayıs 2006, http://www.caucas.com/home_eng/breve_contentu.php?id=236, (15 Aralık 2005).

⁶⁴ Pullo, "The EU looks carefully".

⁶⁵ Ahto Lobjakas, "Georgia: Foreign Minister Pushes".

Asıl soru, AB'nin Rusya'nın hala kendi nüfuz alanı olarak gördüğü bir bölgede "açık bir stratejik oyun" oynamaya gücünün yetip yetmeyeceğidir. Bir diğer rakip oyuncu olan ABD ise terörizme karşı verilmesi gereken ortak mücadelenin dahi Kafkasya-Orta Asya bölgesinde ayrışan çıkarlarını gizleyemeyeceğini çoktan açık etmiştir. Yine de AB, Rusya ile stratejik olduğu kadar her iki taraf için de faydalı olması umulan ilişkileri, AB'nin enerji kaynaklarının değerlendirilmesi ihtiyacı ile uzlaştırabilmeyi ummaktadır. AB, Rusya ve ABD'nin bölgede keşilen müdahale sahaları, Gürcistan için olduğu kadar AB için de çok hassas ve dengelerin gözetildiği bir dış politika takip edilmesini gerektirecektir.

AB-Gürcistan İlişkilerinin Geleceği

AB dağılan Sovyetler Birliğinin ardından kendi kaderlerini tayin edecek olan Orta ve Doğu Avrupa ülkelerini Avrupa kurumlarına bağlanmaları için cesaretlendirmiştir. Bütün bu genişleme süreci zarfında Rusya'nın serinkanlılığını koruması da takdir edilmelidir. Diğer yandan, bu ülkelerin askeri bir pakt olan NATO'ya üyelikleri Rusya'yı rahatsız etmiş ve bu rahatsızlık halen devam etmektedir. AB'nin de Rusya ile ortak sınırları çoğalmaktadır. Orta ve Doğu Avrupa ülkeleri, Baltık ülkeleri derken şimdi de Ukrayna ve Güney Kafkasya ülkelerinin adının dile getirildiği görülmektedir. AB'nin Orta ve Doğu Avrupa ülkeleri ile ilişkilerine göz atınca, komünist geçmişleri ve Sovyet mirası haricinde bu ülkelerin 'Avrupalı' oldukları düşüncesinin Birliğin temel hareket noktasında yer aldığı anlaşılmaktadır. Avrupa Topluluğu 60'lardan itibaren bu ülkeler ile ilişkileri geliştirmeye başlamıştır. Avrupa Topluluğu'nun Birlik kimliği kazandığı ve Sovyetlerin dağıldığı 1990'ların başından itibaren ise Orta ve Doğu Avrupa ülkelerine Birliğin bölgeselci politikalarının dışlamayacağı şekilde yeni bir kimlik aranmıştır. Bu ülkeler yeni kimliklerini bir yeniden şekillenme ve yapılanma süreci sonunda AB içinde bulmaya çalışmışlardır.

Aynı süreç bugün Gürcistan için işlemektedir. AB kurumlarının müdahalesi ve ortak müktesebata uyum süreci çerçevesinde çizilen yol haritası, Gürcistan'ın tüm devlet kurumları, sosyo-ekonomik ve sosyo-kültürel altyapısı ile dönüşümünü sağlamaya çalışmaktadır. Büyük finansal destek ve krediler ile bağlanan bu süreç, Gürcistan'ın gerekli görülen hukuki, siyasi, iktisadi ve sosyal reformları gerçekleştirmesi şartıyla işlemeye devam edecektir. Gürcistan'ın yaşadığı sorunlar ise sadece zayıf bir ekonomi ve devlet yapısı ile sınırlı değildir. Ayrılkçı bölgeler ile sürdürülen barış görüşmeleri ve çözüm önerileri henüz bir sonuç vermemiştir.

Gürcistan'ın Abhazya ve Güney Osetya'ya yönelik çözüm önerileri ayrılkçı bölgeler bağımsızlıktan vazgeçtikleri takdirde Gürcistan'ın federal bir devlet yapısına dönüştürülmesi şeklindedir.⁶⁶ Saakaşvili'nin Abhazya Barış Planı Gürcistan parlamentosunda etnik Abhazlar için bir kota sisteminin oluşturulması-

⁶⁶ "UN Cautiously Optimistic over Abkhaz Conflict Settlement", *Civil Georgia, UNAG Online Magazine*, (Interview by Giorgi Sepashvili with Georgia's Ambassador to the UN Revaz Adamia), 26 Mart 2005, <http://www.civil.ge/eng/print.php?id=9441>, (15 Aralık 2006); John Mackedon and Molly Corso, "Little Optimism for Georgia's Abkhazia Peace Plan", *Civil Georgia, UNAG Online*

nı ve Tiflis ile Abhazya'nın başkenti Suhum arasında demiryolu bağlantısının tekrar kurulmasını içermektedir. Güney Osetya ile Barış Planı ise Güney Osetya'nın özerkliğinin korunmasını, seçim ile kendi hükümetini, parlamentosunu ve bir yürütme organını belirlemesini, başkent Tskhinvali'deki hükümetin de yerel ekonomi, kültür, eğitim ve çevre politikaları ile yürütme politikalarını kendisinin kararlaştırarak yürütmesini öngörmektedir. Bu planlar ne Abhazya ne de Güney Osetya tarafından kabul görmüştür. Tarafların uzlaşmakta yaşadıkları zorlukların altında yatan sebebin güven eksikliği olduğu düşünülmektedir. Güvenin yeniden inşası için AB'nin ve çoğunluğu Almanya kaynaklı sivil toplum örgütlerinin toplumsal diyalogu teşvik eden projeleri bulunmaktadır. Bu tür girişimlerin her ne kadar yapıcı ve uzlaşmacı kültürü geliştirdiği doğru olsa da bir diğer yönüyle de AB'nin toplumlar arası diyalog çağrısı yapan girişimleri, AB'nin dış politikasının çatışma barındıran ve kemikleşmiş bölgesel sorunlara yanıt verecek olanaklarının yumuşak diplomasi ile sınırlı olduğunu hatırlatmaktadır.

AB "çatışma önleme" kavramını 1991 Maastricht Anlaşması ile oluşturduğu Ortak Dış ve Güvenlik Politikasının merkezi fikri yapmıştır. Bu kavram ile değerler, amaçlar ve araçların biraraya getirilerek birbirine sıkı sıkıya bağlanabileceği düşünülmüştür. Hill'in de belirttiği gibi "çatışma önleme", Avrupa Dış politikasının yeni eylem yasası haline gelmiştir.⁶⁷ Balkanlar, Ortadoğu ve Afrika'da yaşananlar AB için ciddi çatışmaların patlak vermeden hemen önce kalkınma alanında işbirliği ve dış yardım, ticaret politikası araçları, insani yardım, toplum ve çevre politikaları, diplomatik araçlar ve siyasi diyalog, uluslararası ve sivil toplum kuruluşları ile işbirliği ve kriz yönetimi alanındaki yeni araçlar ile kontrol altına alınması gerektiğine ilişkin önemli dersler içermektedir. Zaten, AB'nin olanakları da bunlardan daha öte değildir. Önleyici bir siyaset ile AB, güvenlik tehditlerine daha az açık olacak ve çatışma halinde doğacak olan insan ve kaynak kaybının önüne geçilebilecektir. AB'nin çatışma önleme üzerine kurulu dış ve güvenlik politikasının bir diğer boyutu da Avrupa güvenlik mimarisine yapacağı katkıdır. Bu mimarinin vazgeçilemez parçası olan 'stratejik ortak' Rusya ile ilişkiler ve bu stratejik işbirliğinin tarafları olan AB ile Rusya'nın kesişen jeopolitikalarında yeralan ülkeler ile ilişkiler AB için hayati önem taşımaktadır. Gürcistan da hem barındırdığı çatışmaya dönük güvenlik riskleri hem de kavşağında yer aldığı kesişen AB ve Rusya jeopolitiği açısından Avrupa dış politikasındaki yerini gelecekte giderek artan bir önem ile koruyacaktır.

Magazine, 20 Ocak 2005, http://www.eurasianet.org/departments/insight/articles/eav012005_pr.shtml, (15 Aralık 2006); Molly Corso, "Georgian President Unveils South Ossetia Peace Plan", *EURASIANET.org*, 27 Ocak 2005, http://www.eurasianet.org/departments/insight/articles/eav012705_pr.shtml, (15 Aralık 2006).

⁶⁷ Christopher Hill, "The EU's Capacity for Conflict Prevention", *European Foreign Affairs Review*, Cilt 6, Sayı 3, 2001, s.315. Ayrıca bkz. *Conflict Prevention and Civilian Crisis Management, Overview*, http://ec.europa.eu/external_relations/cfsp/cpcm/index.htm, (15 Aralık 2006); *Communication from the Commission on Conflict Prevention*, European Commission, COM (2001) 211 final.

Devdariani, önemli bir noktaya işaret etmekte ve Avrupa Komşuluk Politikası'nın, AB tarafından siyasi bir araç olarak Güney Kafkasya'daki çıkarını saptamak ve başta Gürcistan olmak üzere ulusal hükümetler tarafından da AB üyeliğine doğru ilerlemelerini göstermek için kullanıldığını söylemektedir.⁶⁸ Güney Kafkasya ve Gürcistan'ın Avrupa Komşuluk Politikası'ndaki yeri artık eskisi gibi belirsizlikle anılmamakta, Ortadoğu'da ve Karadeniz'de gelişmelere paralel olarak çok boyutlu güvenlik tartışmalarının ve AB'nin küresel etkinliği tartışmalarının içeriğine dahil olmaktadır. Ancak, AB Avrupa Komşuluk Politikası'na dahil ettiği ülkeler ve coğrafyada ABD'nin askeri gücünün aksine sivil bir varlık göstermektedir. Bugün olduğu gibi bundan sonra da uzunca bir süre AB, Gürcistan'ın talep ettiği askeri varlığı, ister güvenlik ister gözlem amaçlı olsun, sağlayamayacaktır. Gürcistan, AB'den beklentilerini ve alabileceklerini her zaman için AB'nin Rusya ile olan stratejik ilişkisini göz önünde bulundurarak hesaplamalıdır. Gürcistan'ın, farklı güvenlik, siyasi ve ekonomik ihtiyaçlarını düşünürsek, AB ile olduğu kadar ABD ve Türkiye ile de bugün ve gelecekte yakın ilişkilerini sürdüreceğini söyleyebiliriz. Bu durum Kafkasya ve Orta Asya'da başladığı söylenen 'Yeni Büyük Oyunun' katılımcılarının çeşitlendiği günümüzde Gürcistan'ın dış politikasının hassas bir denge üzerinde yürütüleceğini göstermektedir.⁶⁹

Sonuç

Gürcistan, bağımsızlığının ilk yıllarını ayrılıkçı bölgelerle mücadele ederek ve devletin henüz gelişmemiş ve yerleşmemiş kurumları ve otoritesinden doğan boşluğun sebep olduğu bir dizi sorunla boğuşarak geçirmiştir. Bu sorunların henüz pek azı çözümlenmiştir. Abhazya ve Güney Osetya ile anlaşmazlık sürmektedir. Donmuş bir çatışma hali devam etmekte ve ayrılıkçı bölgeler ile Rusya arasında süren yakın ilişki sorunların Gürcistan ile bağımsızlık isteyen taraflarla sınırlı olmaktan çıkarak daha geniş bir coğrafyaya yayılmasına sebep olmaktadır. Gürcistan, ülke bütünlüğünü ve demokratik gelişmeyi tehdit ettiğini düşündüğü Abhazya ve Güney Osetya sorununu içinde bulunduğu siyasi ve ekonomik şartlarda silahlı müdahale ile çözemeyeceğinin bilincindedir. Gürcistan, önceliği devlet kurumlarının, Gürcistan ekonomisinin ve ordusunun yapılandırılarak güçlendirilmesine ve Gürcistan-AB, Gürcistan-Türkiye ve Gürcistan-ABD ilişkilerinin geliştirilmesine vermektedir.

AB-Gürcistan ilişkileri Rusya'nın gölgesinde yavaş ve temkinli bir gelişme göstermektedir. AB, Rusya'nın Gürcistan'ın güvenliğini ve ülke bütünlüğünü ilgilendiren konulardaki yapıcı girişimini desteklemekle birlikte, Rusya'nın ener-

⁶⁸ Jaba Devdariani, "Europe Remains Ambiguous in Its South Caucasus Neighborhood", *Civil Georgia*, UNAG Online Magazine, 15 Temmuz 2004, <http://www.civil.ge/eng/print.php?id=7427>, (15 Aralık 2006).

⁶⁹ Vladimir Radyuhin, "A New Big Game in Central Asia", *The Hindu*, 18 Temmuz 2003, <http://www.cdi.org/russia/268-12.cfm>, (15 Aralık 2006).

ji kartını ve ayrılıkçı ülkelerle yakın ilişkilerini kullanarak, arka bahçesi olarak gördüğü Gürcistan'a baskı uygulamasına itiraz etmektedir. Gürcistan, AB'nin enerji ve bölgesel güvenliğini ve global politika açılımlarını ilgilendiren bir jeopolitik konuma sahiptir. TACIS çatısı altında geliştirilen TRACECA ve INOGATE projeleri aracılığıyla, AB küresel enerji piyasaları ve politikalarında etkinlik kazanmak ve düzenleyici bir rol oynamak istemektedir. İngiltere'den Japonya'ya uzanan eski İpek Yolu'nu canlandırmak düşüncesi ile dile getirilen ulaşım, taşımacılık, telekomünikasyon ve enerji kaynakları boru hattı projeleri Avrupa ve Asya arasındaki engelleri kaldıracaktır.

Avrasya'da köprübaşını Rusya tutarken, Ortadoğu'da siyasi coğrafyayı yeniden şekillendirmek iddiasındaki ABD, AB için bir diğer bölgesel rakiptir. ABD Irak'a taşıdığı ordusu ve küresel egemenlik mücadelesinde, Güney Kafkasya'nın da dahil olduğu Hazar Havzası'nı stratejik ve güvenlik projeksiyonunun içine dahil etmektedir.⁷⁰ Genişletilmiş ya da büyük Ortadoğu projesi tartışmaları içinde Gürcistan'ın Karadeniz'e açılan tek ülke olduğu Güney Kafkasya'nın önemini ve ABD'nin yeri geldikçe AB, Rusya ve Türkiye'ye anımsatmaktan çekinmediği siyasi ve askeri varlığını gözönünde bulundurmak gerekmektedir.

Emerson, Güney Kafkasya'da Rusya, AB ve ABD'den oluşan bir üçgeni tanımlamaktadır.⁷¹ Bu üçgenin varlığını en yakından hisseden ülke yine Gürcistan'dır. Her türlü sürtüşme ve tehditlere rağmen, Gürcistan Rusya ile ilişkilerin raydan çıkmasına izin veremez. Rusya olmadan güvenlik ve enerji sorunları çözülemez. Gürcistan kadar AB de Rusya'nın arka bahçesi olarak gördüğü Doğu Avrupa ve Güney Kafkasya'yı ilgilendiren konulardaki işbirliğinin şart olduğunun farkındadır.

Diğer taraftan AB, Gürcistan için dışı açılan kapı ve uluslararası ticaret ve enerji pazarlarına ulaşımını sağlayacak projelerin en önemli finansörü ve destekleyicisidir. AB kredi ve yardımları olmadan Gürcistan ekonomisinin hapsoldüğü sınırlı sektör ve darboğazın dışına çıkması mümkün değildir. AB ile yürütülen ortak reform projeleri ise hukuktan polis gücüne pekçok alanı kapsamaktadır. AB'nin, Avrupa Komşuluk Politikası'nın bir üyelik perspektifi içermediğine ama 'Avrupalı Komşular' için böylesi bir olasılığı da dışlamadığına ilişkin görüşü, Gürcistan'ın AB üyeliği için beslediği umutları söndürmemiştir. Ancak, Gürcistan Rusya'nın baskısına karşı aradığı AB desteğini bulmakta zorluk çekmektedir.⁷² AB, hiçbir koşulda Rusya ile 'stratejik ortaklığının' zarar görmesini göze almayacaktır. Rusya'yı doğrudan karşısına almak yerine AB, zaman içinde

⁷⁰ A. Serdar Erdurmaz, "Avrasya'yı Kontrol Etmek", *Cumhuriyet Strateji*, Cilt 1, No 34, 21 Şubat 2005, s.5.

⁷¹ Michael Emerson, "The EU-Russia-US Triangle", *CEPS Policy Brief*, Centre for European Studies, No 52, Haziran 2004.

⁷² Andrew Rettman, "Georgia Leader Wows MEPs with Anti-imperialism Speech", *EUobserver*, <http://euobserver.com/?aid=22861>, (15 Aralık 2006).

enerji ve ulaşım projeleri aracılığı ile Rusya'nın çevresinden dolaşmayı tercih edecektir. Dolayısıyla, Gürcistan'ın da gelişmeler için zaman tanınması ve sabır göstermesi gerekecektir. AB politikasını tanımlayan ifadelerden biri de küçük küçük atılan adımlarla hedefe varmak olmuştur.

AB-Gürcistan ilişkileri, 1999'da yürürlüğe giren Ortaklık ve İşbirliği Anlaşması'ndan bu yana önemli mesafe katetmiştir. OİA'nın yerini alan Avrupa Komşuluk Politikası kapsamında tam bir ekonomik entegrasyona doğru ilerleyebilecek, önü açık bir yol haritası çizilmiştir. Gürcistan'ın AB'ye ekonomik entegrasyonunun kapsamında Türkiye'nin ancak kalıcı derogasyonlar ile yararlanabileceğinin tartışıldığı 'dört özgürlükler', yani malların, hizmetlerin, servislerin ve çalışanların serbest dolaşımı da vardır.

AB'nin Güney Kafkasya politikası, Doğu Avrupa'nın Sovyetler Birliği sonrası Batı'ya entegrasyonunda izlenen yöntemin izlerini taşımaktadır. AB'nin 1960'lardan günümüze deneyerek edindiği tecrübe iktisadi altyapısı ve hukuki, siyasal üstyapısı ile 'Avrupalılaştırma'nın doğrudan rekabet yerine benimsenecek en doğru siyasal tercih olduğudur. AB'nin başta Gürcistan olmak üzere Güney Kafkasya ülkeleri ile bağlarını güçlendirmeye devam etmesi halinde Rusya'nın daha geriden gelen 'Avrupalılaşma' süreci AB ve Rusya arasında doğacak bir doğrudan rekabetin önüne geçemeyecektir.⁷³

---

⁷³ Victor Yasmann, "Analysis: Russia and the EU – A Problematic Future", *RFE/RL*, 05/05/2004, <http://www.rferl.org/featuresarticle/2004/5/6B5FE385-3CEA-4D1B-95D9-F55CFB090470.html>, (15/12/2006).

Kaynakça

Kitaplar

- Bertsch, Gary K. et al., *Crossroads and Conflicts, Security and Foreign Policy in the Caucasus and Central Asia*, New York, Routledge, 2000.
- Dedeoğlu, Beril (der.), *Dünden Bugüne Avrupa Birliği*, İstanbul, Boyut Kitapları, Ekim 2003.
- Demir, Ali Faik, *Türk Dış Politikası Perspektifinden Güney Kafkasya*, Ankara, Bağlam Yayınları, 2003.
- Huldt, Bo, Mats Engman and Elisabeth Davidson (der.), *Euro-Mediterranean Security and the Barcelona Process, Strategic Yearbook 2003*, Swedish National Defence College, 2002.

Makaleler

- Emerson, Michael "The EU-Russia-US Triangle", *CEPS Policy Brief*, Centre for European Studies, Sayı 52, Haziran 2004.
- Erdurmaz, A. Serdar "Avrasya'yı Kontrol Etmek", *Cumhuriyet Strateji*, Cilt 1, Sayı 34, 21 Şubat 2005, s. 5.
- Gegeshidze, Archil "The New Silk Road: A Georgian Perspective", *Perceptions*, Cilt 5, No 2, Haziran-Ağustos 2000, s.132-140.
- Hill, Christopher, "The EU's Capacity for Conflict Prevention", *European Foreign Affairs Review*, Cilt 6, Sayı 3, 2001, ss.315-333.
- Sezgin, Mahmut Niyazi, "Güney Kafkasya'da Ulaştırma ve Jeostrateji", *Stratejik Analiz*, Cilt 2, No 25, Mayıs 2002, s.42-43.
- Tellal, Erel, "Güney Kafkasya Devletlerinin Dış Politikaları", *Mülkiye*, Cilt XXIV, Sayı 225, s.100.

Belgeler, Raporlar, Araştırmalar

- European Parliament resolution on the communication from the Commission to the Council and the European Parliament on the European Union's relations with the South Caucasus, under the partnership and cooperation agreements*, Brüksel, (COM (1999) 272-C5-0116/1999-1999/2119 (COS))
- European Parliament Resolution on the communication from the Commission to the Council and the European Parliament on the European Union's relations with the South Caucasus, under the partnership and cooperation agreements*, Brüksel, (COM (1999) 272 - C5 - 0116/1999 - 1999/2119 (COS))
- Country Strategy Paper 2003-2006, Tacis National Indicative Programme 2004-2006, Georgia, Adopted by the European Commission on 23 September 2003*, Brüksel, European Commission, 2003.

Communication from the Commission to the Council and the European Parliament on the Development of Energy Policy for the Enlarged European Union, Its Neighbours and Partner Countries, Brüksel, Commission of the European Communities, COM (2003) 262 final, Brussels, 13 Mayıs 2003.

European Neighbourhood Policy, Strategy Paper, Brüksel, Communication from the Commission, COM (2004) 373 final, 12 Mayıs 2004.

Wider Europe – Neighbourhood: A New Framework for Relations with our Eastern and Southern Neighbourhood, Brüksel, European Commission, COM (2003) 104, 11 Mart 2003.

Communication from the Commission on Conflict Prevention, Brüksel, European Commission, COM (2001) 211 final.

Darchiashvili, David, "Georgian Security Problems and Policies", Dov Lynch et al. (der.), "The South Caucasus: A Challenge for the EU", *Chaillot Papers*, Sayı 65, Paris, ISS, Aralık 2003.

Herzig, Edmund, "The New Caucasus: Armenia, Azerbaijan and Georgia", *Chatham House Papers*, London, The Royal Institute of International Affairs, 1999.

PCA with Georgia: OJ L 205, 04 Ağustos 1999.

European Council 16/17 December 2004 Presidency Conclusions, Brüksel, Council of the European Union, 1 Şubat 2005.

Sürekli Yayınlar

"Georgia: Popular Protest Topples Adjarian Leader", *Eurasia Insight*, 05 Mayıs 2004.

Solana, Javier, "Leading the fight against the causes of terror", Interview by David Cronin, *European Voice*, 3-9 Nisan 2003, p.14.

"Hürmüz'ü kapatırız", *Cumhuriyet*, 22 Kasım 2006, s.11.

İnternet Sayfaları

"AB Gelecekteki Komşuları İçin Yardım Programları Geliştiriyor", *Avrupa Komisyonu Türkiye Temsilciliği, Güncel Haber*, http://www.deltur.cec.eu.int/ghaber32_06.html# ndx21, (19 Mart 2007).

"Adjar Leader's Exit Allows Georgia to Avert Crisis", *RFE/RL*, 05 Mayıs 2005, <http://www.rferl.org/featuresarticle/2004/5/F992576D-7AE8-4F0C-B638-9274126F2036 .html>, (15 Aralık 2006).

"Berlin entwickelt neue Nachbarschaftspolitik für die EU", *Frankfurter Allgemeine Zeitung*, *Frankfurter Allgemeine Zeitung*, 2 Temmuz 2006, http://fazarchiv.faz.net/web cgi?WID=83743-5490836-13300_4, (15 Aralık 2006).

"Georgia Seeks EU Backing in Frozen Conflicts", Brüksel, *RFE/RL*, 14 Eylül 2006, <http://www.rferl.org/featuresarticle/2006/9/07FC820E-C986-4E78-8E8E-9BA21F9211E 0.html>, (15 Aralık 2006).

ULUSLARARASI İLİŞKİLER/INTERNATIONAL RELATIONS

"Report: France Leads EU Rejection of Georgia Border Monitoring", *Civil Georgia, UNAG Magazine*, 19 Nisan 2005, <http://www.civil.ge/eng/print.php?id=9643>, (15 Aralık 2006).

"The Key Issues Addressed by TRACECA", *The Traceca Website*, <http://www.traceca-org.org/default.php?l=en>, (15 Aralık 2006).

"Ukraine Gas Row Hits EU Supplies", *BBC News*, 1 Ocak 2006, <http://news.bbc.co.uk/2/hi/europe/4573572.stm>, (19 Mart 2007).

"UN Cautiously Optimistic over Abkhaz Conflict Settlement", Interview by Giorgi Sepashvili with Georgia's Ambassador to the UN Revaz Adamia, *Civil Georgia, UNAG Online Magazine*, 26 Mart 2005, <http://www.civil.ge/eng/print.php?id=9441>, (15 Aralık 2006)

A Secure Europe in a Better World, European Security Strategy, Brüksel, European Commission, 12 December 2003, <http://www.consilium.europa.eu/uedocs/cmsUpload/78367.pdf>, (04 Ağustos 2006).

Activities of the European Union, Summaries of legislation, Judicial Cooperation in Criminal Matters, European Arrest Warrant, <http://europa.eu/scadplus/leg/en/lvb/l33167.htm>, (15 Aralık 2006).

Antelava, Natalia, "US Military will Stay in Georgia (Former Soviet Republic)", *BBC News*, 18 Ocak 2004, <http://newsvote.bbc.co.uk/mpapps/pagetools/print/news.bbc.co.uk/2/hi/europe/3406941.stm>, (19 Mart 2007).

Blua, Antoine, "Georgian Leader Gives Ultimatum to Adjara", A Eurasia NET Post from RFE/RL, *EURASIANET.org*, 05 Mart 2004, <http://www.eurasianet.org/departments/insight/articles/pp050304.shtml>, (15 Aralık 2006).

Chauffour, Celia, "Peter Semneby: 'A More Active Interest of the EU in Resolving the Conflicts'", Çev. Victoria Bryan, 21 Mayıs 2006, http://www.caucas.com/home_eng/breve_contenu.php?id=236, (15 Aralık 2005).

Commission Staff Working Paper, Annex to: "European Neighbourhood Policy" Country Report Georgia, Brüksel, European Commission, COM (2005) 72 final, http://europa.eu.int/comm/world/enp/pdf/country/georgia_cr_0503.pdf, (04 Ağustos 2006).

Conflict Prevention and Civilian Crisis Management, Overview, http://ec.europa.eu/external_relations/cfsp/cpcm/index.htm, (15 Aralık 2006).

Corso, Molly, "Georgian President Unveils South Ossetia Peace Plan", *EURASIANET.org*, 27 Ocak 2005, http://www.eurasianet.org/departments/insight/articles/eav012705_pr.shtml, (15 Ağustos 2006).

Country Profiles: Georgia, Foreign and Commonwealth Office, <http://www.fco.gov.uk/servlet/Front?pagename=OpenMarket/Xcelerate/ShowPage&c=Page&cid=1007029394365&a=KCountryProfile&aid=1019233890630>, (04 Mart 2006).

Devdariani, Jaba, "Europe Remains Ambiguous in Its South Caucasus Neighborho-

od", *Civil Georgia, UNAG Online Magazine*, 15 Temmuz2004, <http://www.civil.ge/eng/print.php?id=7427>, (15 Aralık 2006).

Document of the European Bank for Reconstruction and Development Strategy for Georgia, as approved by the Board Directors at its meeting on 21 November 2006, EBRD, <http://www.ebrd.com/about/strategy/country/georgia/strategy.pdf>, (04 Mart 2007).

ECHO-Humanitarian Office, The European Commission's Delegation, <http://www.delgeo.ec.europa.eu/en/programmes/echo.html>, (04 Ağustos 2006).

EU Cooperation with Georgia, The European Commission's Delegation, http://www.delgeo.cec.eu.int/en/eu_and_georgia/cooperation.html, (04 Ağustos 2006).

EU Rule of Law Mission to Georgia – EUJUST THEMIS, Background, Briefing by the Head of Mission on the successful conclusion of EUJUST THEMIS, EU Council Secretariat, THE/03 (update 3), 22 Temmuz 2005, http://ue.eu.int/ue.docs/cmsUpload/050722_Themis_Update_3_final_briefing.pdf, (04 Ağustos 2006).

EU/Georgia Action Plan (Final), http://ec.europa.eu/world/enp/pdf/action_plans/georgia_enp_ap_final_en.pdf, (15 Aralık 2006).

EUJUST THEMIS, The Council of the European Union, http://ue.eu.int/cms3_fo/showpage.asp?id=701&lang=en&mode=g, (04 Ağustos 2006).

Europen Arrest Warrant Project, http://www.eurowarrant.net/index.asp?sub_categorie=1, (15 Aralık 2006).

European Commission's Delegation, <http://www.delgeo.ec.europa.eu/en/programmes/rehabilitation.html>, (04 Ağustos 2006).

European Initiative for Democracy and Human Rights (EIDHR), The European Commission's Delegation, <http://www.delgeo.ec.europa.eu/en/programmes/europeanit.html>, (04 Ağustos 2006).

European Neighbourhood Policy: A New Framework for Relations with our Eastern and Southern Neighbours, Communication from the Commission, COM (2003) 104 final, (11 Mart 03), http://www.dellbn.cec.eu.int/en/pev/framework_prnt.htm, (04 Ağustos 2006).

Extradition and Mutual Legal Assistance, http://ec.europa.eu/comm/external_relations/us/sum06_03/extra.pdf, (15 Aralık 2006).

Facts on EUJUST THEMIS, <http://ue.eu.int/uedocs/cmsUpload/Factsheet%20THEMIS%20041026.pdf>, (04 Ağustos 2006).

Ferrero-Waldner, Benita, "Press Conference to launch first seven Action Plans under the European Neighbourhood Policy", Brüksel, SPEECH/04/529, 9 Aralık 2004, http://ec.europa.eu.comm.external_relations.news.ferrero/2004/sp04_529.htm, (04 Ağustos 2006).

Fisher, Keith, "A Meeting of Blood and Oil: The Balkan Factor in Western Energy Security", *Journal of Southern Europe and the Balkans*, Cilt 4, No 1, Mayıs 2002, s.75-

ULUSLARARASI İLİŞKİLER/INTERNATIONAL RELATIONS

- 89, <http://www.flyingfish.org.uk/articles/balkan/pipelines.htm>, (15 Aralık 2006).
- Food Security Programme*, The European Commission's Delegation, <http://www.delgeo.ec.europa.eu/en/programmes/food.html>, (04 Ağustos 2006).
- Georgia Strategy Overview*, EBRD, <http://www.ebrd.com/about/strategy/country/georgia/index.htm>, (04 Mart 2007).
- Gularidze, Tea, Giorgi Sepashvili, "Rebuked at OSCE, Georgia Hopes for EU Help", *Civil Georgia, UNAG Online Magazine*, 22 Mart 2005, <http://www.civil.ge/eng/print.php?id=9400>, (15 Aralık 2006).
- Gürcistan Cumhuriyeti, Dışişleri Bakanlığı resmi internet sitesi, http://www.mfa.gov.ge/index.php?lang_id=ENG&sec_id=33&info_id=1877, (04 Ağustos 2006).
- INOGATE Brochure:1996-2000, <http://www.inogate.org/inogate/en/resources/publications>, (15 Aralık 2006).
- Justice, Freedom and Security High on US-EU Transatlantic Agenda, http://ec.europa.eu/justice_home/fsj/external/usa/fsj_external_usa_en.htm, (15 Aralık 2006).
- Khutsidze, Nino, "NGOs Talk with Government 'Bittersweet'", *Civil Georgia, UNAG Online Magazine*, 12 Temmuz 2004, <http://www.civil.ge/eng/print.php?id=7403>, (15 Aralık 2006).
- Lobjakas, Ahto, "Georgia: Foreign Minister Pushes for EU Backing in Stand offs with Russia", Brüksel, *RFE/RL*, 25 Ocak 2006, <http://rferl.org/featuresarticle/2006/01/6B3D25BA-D224-44ED-8A0A381FB1D9.html>, (15/12/2006).
- Lobjakas, Ahto, "Georgia: Foreign Minister Pushes for Greater EU Involvement in South Caucasus", *RFE/RL*, 2 Mart 2005, <http://www.rferl.org/featuresarticleprint/2005/03/b7cff0fc-8c3b-4ab1-b176-979544bcea4c.html>, (15 Aralık 2006).
- Lobjakas, Ahto, "Georgia: Tbilisi Lobbies EU for Border Monitors, Harder Stance on Russia", *RFE/RL*, 12 Nisan 2005, <http://www.rferl.org/featuresarticleprint/2005/4/AA9F5566-C02A-4560-B8CF-D3D1EFE33C0B.HTML>, (15 Aralık 2006).
- Mackedon, John and Molly Corso, "Little Optimism for Georgia's Abkhazia Peace Plan", *Civil Georgia, UNAG Online Magazine*, 20 Ocak 2005, http://www.eurasia-net.org/departments/insight/articles/eav012005_pr.shtml, (15 Aralık 2006).
- Mackedon, John, "With US Help, Georgia Gets Its cake and Eats It, Too", *Eurasia-net.org*, 17 Aralık 2004, http://www.eurasianet.org/departments/insight/articles/eav121704_pr.shtml, (15 Aralık 2005).
- Macro-Financial Assistance*, The European Commission's Delegation, <http://www.delgeo.ec.europa.eu/en/programmes/mfa.html>, (04 Ağustos 2006).
- One Year On: the Commission's Conflict Prevention Policy*, Brüksel, European Commission, March 2002, http://ec.europa.eu/comm/external_relations/cfsp/cpcm/cp/rep.htm, (16 Aralık 2006).
- Overview of European Commission Assistance in Abkhazia and South Ossetia, The Rapid Reaction Mechanism (RRM)*, The European Commission's Delegation,

<http://www.delgeo.ec.europa.eu/en/programmes/rapidreact.html>, (04/08/2006).

Paving the Way for a New Neighbourhood Instrument, Brüksel, Communication from the Commission, COM (2003) 393 final, 1 Temmuz 2003, http://ec.europa.eu/world/enp/pdf/com03_393_en.pdf, (19 Mart 2007).

Peuch, Jean-Christophe, "Georgia: Rights Group Says Police Torture Continues", *RFE/RL*, 14 Nisan 2005, <http://www.rferl.org/featuresarticleprint/2005/04/34a229c9-8f43-4878-a367-df0477efb04b.html>, (15 Aralık 2006).

Philips, David L., "Stability, Security and Sovereignty in the Republic of Georgia", USA: Council on Foreign Relations, 15 Ocak 2004, <http://www.cfr.org/content/publications/attachments/Georgia.pdf>, (19 Mart 2007).

Press Release, 2655th Council Meeting, General Affairs and External Affairs and External Relations, General Affairs Council of the European Union,, Luxembourg, 25 April 2005, s.11, relations http://europa.eu.int/comm/external_relations/gaz/date/2005/04_250405_ga.pdf#enp, (12 Ağustos 2006).

Prodi, Romano, President of the European Commission, "A Wider Europe – A Proximity Policy as the Key to Stability", in the Sixth ECSA-World Conference, "Peace, Security and Stability International Dialogue and the Role of the EU", Jean Monnet Project, Brüksel, 5-6 Aralık 2002, http://ec.europa.eu/world/enp/speeches_en.htm, (04 Ekim 2006).

Proposal for a Council Decision, Brüksel, Commission of the European Communities, COM (2006) 623 Final, 24 Ekim 2006, http://ec.europa.eu/world/enp/pdf/action_plans/georgia_com_proposal_enp_ap_2006_en.pdf, (15 Aralık 2006).

Pullo, Lili di, "The EU looks carefully at the Caucasus and its energy potential", *Caucas Europeanews*, 04 Haziran 2006, http://www.caucas.com/home_eng/breve_contenu.php?id=248, (15/12/2006).

Radyuhin, Vladimir, "A New Big Game in Central Asia", *The Hindu*, 18 Temmuz 2003, <http://www.cdi.org/russia/268-12.cfm>, (15 Aralık 2006).

Rettman, Andrew, "Georgia Leader Wows MEPs with Anti-imperialism Speech", *EU-observer*, <http://euobserver.com/?aid=22861>, (15 Aralık 2006).

Sepashvili, Giorgi, "U.S. Backs Georgia in Hard Talks Concerning Russian Military Bases", *Civil Georgia, UNAG Online Magazine*, 15 Ocak 2004, <http://www.civil.ge/eng/print.php?id=6023>, (15 Aralık 2006).

Stier, Ken, "Report Details Failures in Georgian Petroleum Tax Collection", *Eurasianet.org*, 12 Şubat 2002, http://www.eurasianet.org/departments/business/articles/ea_v120202.shtml, (19 Şubat 2002).

The EU's Relations with Georgia, Brüksel, European Commission, http://ec.europa.eu/comm/external_relations/georgia/intro/index.htm, (15 Aralık 2006).

The European Union is prepared to support the reforms for stabilizing and democratizing the South Caucasus, Press Release, The European Commissions Delegation, 15/04/2005, http://www.delgeo.cec.eu.int/en/press/15april_2005.htm, (04 Ağustos 2006).

ULUSLARARASI İLİŞKİLER/INTERNATIONAL RELATIONS

The European Union's Oil Supply, 4 Ekim 2000, http://ec.europa.eu/energy/oil/doc/2000_10_oil_supply_en.pdf, (15 Aralık 2006).

Yasmann, Victor, "Analysis: Russia and the EU – A Problematic Future", *RFE/RL*, 05 Mayıs 2004, <http://www.rferl.org/featuresarticle/2004/5/6B5FE385-3CEA-4D1B-95D9-F55CFB090470.html>, (15 Aralık 2006).

Summary

As soon as the European Union (EU) overcame the initial shock after the sudden collapse of the Soviets, which was expected in the long term, it began to enlarge its borders to encompass the Eastern Europe consisting of the Former Soviet Republics. However, for the South Caucasian states on the other side of the Black Sea, the EU adopted an approach that is more cautious and taking the considerations of Russia into account. The EU-Georgia relations became solid only in 1999 thanks to the framework provided by the Partnership and Cooperation Agreement. The enlargement of the EU has reached its near and mid term goals towards the end of 90s and the EU could direct its attention and efforts towards a much more effective foreign policy making. Especially after September 11, the need for a global thinking and regional action was felt immensely. Radical and terrorist activities and criminal organizations exploit the weak state structure of the newly independent states and threaten to leak through the borders into a wider geography. Hence, the EU has adopted a conflict prevention strategy. The basic principle of this policy is to create a European Security Architecture consisting of a West European core surrounded by a "ring of friends". This circle of friendly countries extending from the Eastern Europe to the Southern Mediterranean should be firmly tied to the European Security Architecture through European norms and values, economic and political organisations.

The EU, today, is aware of the geostrategic importance of Georgia. Georgia is stationed in the middle of the spherical zone encircling the most lately enlarged EU territory. The European Parliament stated, as early as, in 1999 that the Southern Caucasus is a gate for the EU opening to the Middle East and may play a key role in uniting Europe with Asia. Georgia is the perfect candidate to play such a role at the far end of Europe with its hope for a future EU membership frequently mentioned by the Georgian politicians both in domestic and foreign policy. However, the rising Russian influence in the cross-cutting "backyards" of both Russia and the EU require the Union to follow more active policies within its capacities. Hence, the EU is reshaping Georgia as a "Europeanized", stable and privileged partner on the alternative route of energy resources through its "civic power" and the European Neighbourhood Policy.

The European Parliament has stated the exploration and transportation of energy resources of the Caspian Region as the greatest geopolitical factor. Thus, transportation and energy stands at the core of the conflict prevention policies of the EU towards the Georgia. The transportation of the gas and oil from the Caspian Region and its surroundings to the European market through a route independent from Russia is both the goal and instrument of EU foreign and security policy. The EU tries to multiply its choices against Russia, the European Union's strategic partner. The EU wants to become "a real global player". Therefore, the EU wants to have a more efficient voice in the global energy market, too. TACIS brings Georgia in regional programmes such as TRACECA and INOGATE. While TRACECA carries goods first to the South Caucasus through ferry and then the Eastern Chinese ports through Druzhba-Tianjin railway over Central Asian republics; INOGATE is the energy pillar of this transportation route. Though INOGATE program the EU provides the regional integration of oil and gas pipeline systems and the

ULUSLARARASI İLİŞKİLER/INTERNATIONAL RELATIONS

constant flow of energy resources to the evolving export markets in the enlarged Europe. Georgia carries great importance since she is the first stop on the TRACECA and INOGATE routes, which the EU perceives as a judicial tool to organize and control the behaviours of the governments in the Caspian Basin and the South Caucasus in purpose of providing the security of energy supply to Europe.

However, the frozen conflicts between the Georgian government and the separatist regions like South Osetia and Abkhazia are still the obstacles to both economic development and democratisation in Georgia. The EU supports the peaceful resolution of conflicts and provides help for Georgia through the programmes of ECHO, FEOGA, Macro Financial Assistance and EUJUST THEMIS, and Rapid Reaction Mechanism.

European Neighbourhood Policy(ENP) is among the most prominent foreign policy instruments, which has replaced TACIS. Although, European Neighbourhood Policy represents the EU's will to intervene three different geographies like the South Mediterranean, Eastern Europe and South Caucasus with its present and enlarged scope of attention, the EU's strategy for the South Caucasus and the capacity for common actions are far from clear. Still, the South Caucasus, basically Georgia will be the part of the new centre, which the EU tries to focus its attention and energy after the fulfilment of the EU enlargement towards the Eastern Europe. The European Neighbourhood Policy is the newest political tool of the EU, which completes the Western Europe's previous policies towards the Middle and Eastern Europe. Since, the EU wants to be "a real global power" beyond the limits of the continental Europe; it has to fulfil its responsibilities for the Balkans, Afghanistan and the Central Asia, too. However, with the German presidency in the EU, the encompassing and uniting structure of the ENP extending from one end of the Black Sea to the other end of the Mediterranean has met with some opposition. Especially Germany argues that South Caucasus should be kept apart from the rest of the partners, since they represent the "European neighbours" extending from Kiev to Tbilisi; whereas the countries within the Barcelona Process are "neighbours to Europe". Hence, giving the South Caucasus states with Ukraine, Moldova and Belarus the status of "modernisation partners" is calculated to strengthen the existence and interference of the EU in the region with a gate open to the Caspian Basin and the Central Asia. However, the question is whether the EU dare play an "open strategic game", where Russia and the USA display a growing existence.